

ՈՏԱՐԱԶԳԻ ԴԱՐՁՎԱԾՔՆԵՐԻ ԳՐԴԱՆԻ ԲԱՌԳՐՔՈՒՅԿ

Կազմեց ՅԷ. Տ.-ՄԻՆԱՍՅԱՆ

ՀԱՅԿԱՊԱՏԱԿԱՆ

ԿԵՏՆՐԱՅ • 1885 • ՅԵՐԵՎԱՆ

S 37

US 01-000000

361 A.

ՈՏԱՐԱԶԳԻ ԴԱՐՁՎԱԾՆԵՐԻ
ԳՐՊԱՆԻ ԲԱՌԳՐՔՈՒՅԿ

[illegible]

ԱՐՏԱՏՊՈՒԹՅՈՒՆ ԱՎԴԱԼԻԿԵԱՆԻ, ՍՈՏՆԻ-
ԿԵԱՆԻ, Տ.-ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ ԵՆՎ ՓՈԹԵՑԱՆԻ
(ԲՈՒՍ-ԱՍԵՐԵՆ ԼՈՐ ԲԱՌԱՐԱՆԻՑ)

MESSIAH

1935

A $\frac{I}{815}$

ՊԵՏԼՐԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ
Գլավիխո № 7808. Հրատ. № 3220.
Պատվեր № 549. Ցիքած 3-000.

(Համառոտագրութիւն. լատ.—լատիներեն,
հուն.—հունարեն, անգլ.—անգլիերեն,
ֆր.—ֆրանսերեն, գերմ.—գերմաներեն.
իտ.—իտալերեն).

A.

Ab abrupto, լատ. (աբ աբրո'պտո)—առանց
պատրաստութեան, հանկուարանակից, հան-
կարձակի:

Ab absurdo, լատ. (աբ աբսո'ւրդո)—անհեթե-
թութիւնից (մեկնելով), անանգիւրեն, ան-
տեղաբար:

Ab aeterno, լատ. (աբ ետե'րնո)—ի հավիտե-
նից:

Aberratio delicti, լատ. (աբերրա'ցիո գելի'կ-
տի)—զվեճրագործութեան շեղումն, զեճրա-
գործութեան խտտորում, յերբ զեճիւրը
սխալմամբ կատարվում է ուրիշի վերաբեր-
մամբ և զուրկ չի նրա, զորի վերաբերմամբ
պետք է կատարվեր:

Ab hinc, լատ. (աբ հինկ)—այստեղից, հի-
մակվանից, աջմասնից սկսած:

Ab hoc et ab hac, լատ. (աբ հակ ետ աբ հակ) — այստեղից — այնտեղից, սրանից ու երանից, խառնիխառն, ամենուրեքից:

Ab imo pectore, լատ. (աբ իմո պեկտորե) — հոգու խորքից, անկեղծորեն:

Ab incunabulis, լատ. (աբ ինկունաբուլիս) — սրբուցից, վաղ մանկությունից: Տպագրական արվեստի մեջ՝ մինչև 16-րդ դարի սկզբի տպագրությունները:

Ab initio, լատ. (աբ ինիցիո) — սկզբից:

Ab initio nullum, semper nullum, լատ. (աբ ինիցիո նոլլում, սեմպեր նոլլում) — սկզբից վոչինչ, միշտ վոչինչ: Սկզբից վոչինչը միշտ եւ վոչինչ կմնա:

Ab origine, լատ. (աբ որիգինե) — սկզբից, ծագման որից:

Ab ovo, լատ. (աբ ովո) — ձգվից, սկզբից, հենց սկզբից:

Ab ovo usque ad mala, լատ. (աբ ովո սկւսքե ադե ալե մալա) — ձգվից մինչև խնձորները (նաչի սկզբից մինչև վերջը):

Abstractum pro concreto, լատ. (աբստրակտում պրո կոնկրետո) — վերացականը թանձ-

բացյալի փոխարեն, արսարակաբ կոնկրետի
փոխարեն :

Ab uno disce omnes, լատ. (աբ ո'ւնո դի'սցե
ո'մնես) — մի բանից սովորիր շատ բան. մե-
կից հասկացիր մնացածները, մեկով դատիր
բոլորին :

Ab urbe condita տես Anno ab urbe condita.

A capella, իտ. (ա կապելլա) — յերգեսցողու-
թյուն առանց նվագակցության :

A capriccio, իտ. (ա կապրի'չչո) — իր ուզածի
պես, քմահաճ կերպով, կամայականորեն :

Accelerando, իտ. (աչչեկերա'նդո) — արագաց-
նելով, շտապ :

A conto, իտ. (ա կո'նտո) — ի հաշիվ :

Ad absurdum, լատ. (ադ աբսո'ւրդում) — դե-
պի անհեթեթություն, անհեթեթության
հասցնելով, անհեթեթությամբ :

Adagio, իտ. (ադա'ջո) — չափավոր, դանդաղ,
մեղմ :

A dato, իտ. (ա դա'տո) — ստորագրության որ-
վանից, թվականից :

Ad calendas graecas, լատ. (ադ կալենդաս
գրե'կաս — քմինչև հունական կալենդները) —
յերբեք, իշի դատկին (հույներն ամսվա ա-

առջին որերը կալենդներ չեյին անվանում) :

Ad exemplum, լատ. (առ. եզրի' մալում) — որի-
նակի համար, ըստ որինակի, ըստ նմուշի :

Ad gloriam, լատ. (առ. գլո'րիամ) — է փառս,
փառքի համար :

Ad hoc, լատ. (առ. հոկ) — այլալ դեպքի հա-
մար, սրա համար, հատուկ սրա համար :

Ad hominem տեւ Argumentum ad hominem.

Ad honorem, լատ. (առ. հոն'որեմ) — պատվի
համար, է պատվի :

Ad honores, լատ. (առ. հոն'որես) — ըստ աս-
տիճանի, ըստ պատվի :

A die, լատ. (առ. դի'ե) — այն որվանից սկսած,
այնորվանից :

A' discretion, ֆր. (առ. դիսկրետի'ոն) — ուղած
չափով, ըստ կամս :

Ad infinitum, լատ. (առ. ինֆինի'տում) — մին-
չե անսահմանություն, անվերջ, անդադար,
հավիսյան :

Ad interim, լատ. (առ. ի'նտերիմ) — մինչ այս
մինչ այն, առժամանակ, առայժմ :

Ad libitum, լատ. (առ. լի'բիտում) — ուղածի
պես, վորքան կամենա, ըստ կամս, ցույ-
կության համաձայն :

Ad litteram, լատ. (ադ լի'տաւերամ')—ստույշի, բառացի, բառ առ բառ :

Ad maiorem del gloriam, լատ. (ադ մայո'րեմ դե'ի գլո'րիամ')—«ի մեծադույն փառաստուծոյ, աստծու մեծ փառքի համար (յեզդիսների կարգի նշանաբանը) :

Ad mellorem, լատ. (ադ մելիո'րեմ')—դեպի ավելի լավը :

Ad modum, լատ. (ադ մո'դում')—ըստ նմանության, ըստ սրինակի :

Ad notam, լատ. (ադ նո'տամ')—ի գիտություն, ի տեղեկություն :

Ad oculos, լատ. (ադ ո'կուլոս')—մինչև ակներևություն (բացատրել), ակնբախ (դարձնել), ակնհայտորեն :

Ad ostentationem, լատ. (ադ ոստենտացիո'նեմ')—ի ցույց, ցուցադրելու համար :

Ad patres, լատ. (ադ պա'տրես')—հայրերի մոտ, նախնիքների մոտ, «առ հարս» . (ուղերովել ad patres—մեռնել) :

Ad referendum, լատ. (ադ րեֆերե'նդում')—ղեկուցման համար, տեղեկադրելու նպատակով :

Ad usum, լատ. (ադ ս'ւզում')—1. դորձածու-

- թյան համար, ի վայելս, ի դործածումն,
 ի պետս. 2. սովորույթի համաձայն:
- Ad valorem, լատ. (ադ վալո'րեմ)—դնի հա-
 մաձայն, ըստ արժեքի, արժեքի համեմատ
 (մատասդրումն ապրանքի դնի համաձայն):
- Ad vocem, լատ. (ադ վո'ցեմ)—ի դեպ ասել,
 խոսքի վրա ասել, ի դեպ:
- Aequivoca, լատ. (եքվի'վոկա)—բազմիմաստ
 բաներ, յերկիմաստ խոսքեր, յերկդիմի
 խոսքեր:
- Affetuoso, իտ. (աֆֆետուո'զո)—սրտադին,
 ջերմությամբ, սրտաշարժ:
- A' fond, ֆր. (ա ֆոն)—հիմնավորապես, հիմ-
 քից:
- A fortiori, լատ. (ա ֆորցիո'րի)—առավել ևս,
 մանավանդ վոր, եւլ ավելի:
- Age quod agis, լատ. (ա'դե քվոդ ա'դիս)—
 արա', ինչ վոր անելու յես. ինչ անում ես,
 արա':
- Ager publicus, լատ. (ա'դեր պո'ւլիկուս)—
 հասարակաց հող:
- A giorno, իտ. (ա ջո'րնո)—արևի լույսի պայ-
 ծառության չափ, մինչև որվա լույսի պայ-
 ծառությունը, ցերեկանման, մեծապայծառ:

Agitato, իս. (աջիտա'տո)—հուզված, հուզ-
մունքով:

Agnus dei, լատ. (ա'գնուս դե'ի)—դառն աս-
տուծո:

A' la, ֆր. (ա լա)—ձեռով, կերպով, ...վարի:

A' la balse, ֆր. (ա լա բեսս)—խնայանքով,
նպատակով, խնայման վրա, անկումով (բոր-
ոսյում, արժեթղթերի):

A' la bonne heure, ֆր. (ա լա բոն յո'ր)—բա-
րի ժամին, լավ ժամանակին, հարմար բո-
ւելին:

A' la carte, ֆր. (ա լա կարտ)—ըստ խորտ-
կացուցակի, ըստ կերակրացանկի ընտրած
(վոչ ընդհանուր սեղանի համար սպասարաստ-
ված):

A' la guerre comme à la guerre, ֆր. (ա լա
գեռ կոմ ա լա գեռ)—գլխադրած ինչ-
պես պատերազմում, գլխադրածի մեջ՝
պատերազմի նման, առանց խնայելու:

A' la hausse, ֆր. (ա լա հոսս)—բարձրացնե-
լու նպատակով, բարձրացման վրա, ավելա-
ցումով (բորոսյում, արժեթղթերի):

A' la lettre, ֆր. (ա լա լետր)—տառացիորեն,
տառացի:

A' la mode, ֆր. (ա լա մոդե)—ըստ մոդայի, մոդայի համաձայն, նորաձևության համաձայն:

Alea jacta est, լատ. (ա'լեա յա'կտա եստ)—
«վիճակը դրված է»։ Հռուլիսս Կեսարին վերադարձող խոսքերը, յերբ նա համարձակ վորոշում արավ բացարձակ հանդես դալու հռովմեյական սենատի դեմ և անցնելու Իտալիայի սահմանը (Ռուբիկոն գետը)։

Allas, լատ. (ա'լիաս)—այլ կերպ, ուրիշ խոսքերով, այլապես, այսինքն։

Allibi, լատ. (ա'լիբի—«ուրիշ տեղ»)—այլուրեք-
ուրեքում։

A linea, լատ. (ա լի'նեա)—նոր տողից։

A' livre ouvert, ֆր. (ա լիվր ուվ'ր—«բաց դրքով») —հանպատրաստից, առանց նախապատրաստվելու (ստարալիզուս բնագրի և այլն թարգմանություն)։

Allegretto, իտ. (ալլեգրե'տտո)—զվարթ, ալլեգրոյից մի փոքր ավելի դանդաղ, արագավուն։

Allegro, իտ. (ալլե'գրո)—արագ, աշխույժ։

Allentando, իտ. (ալլենտա'նդո)—դանդաղեց-
նելով, թուլացնելով։

Allons enfants de la patrie, ֆր. (ալլանզ ան-
Ֆան դե լա պատրի')—Հառա՛ջ, հայրենի-
քի զավակներ (Ֆրանսական հայտնի հեղա-
փոխական յերգի — մարսելյոզի — առաջին
բաները) :

All right, անգլ. (ոլ ռայտ)—Հատ լավ, ամեն
ինչ լավ է, ամեն ինչ կարգին է, շատ ճիշտ
է, միանգամայն ճիշտ է :

Alma mater, լատ. (ալմա մատեր—Հանող
մայր) — բարձրագույն դպրոց (համալսա-
րան), վոր իր հաճախորդներին հոգևոր
սնունդ է մատակարարում :

Al parl, իտ. (ալ պարի)—Հավասար կերպով,
հավասարորեն (բոլորայական տեղին) :

Alpha et omega, լատ. (ալֆա ետ ոմեգա)—
այր և զե, սկիզբ և վերջ :

Alter pars, լատ. (ալտերա պարս)—մյուս
կողմը, հակառակ կողմը. տես audlatur et
altera pars.

Alter ego, լատ. (ալտեր եգո)—Հայլ յեա՛ն,
յերկրորդ յեա, մեկին փոխարինելու լատի
մոտիկ անձ :

Alternamente, իտ. (ալտերնամենտե)—փոխ-
առփոխ, հերթով :

A maximis ad minima, լատ. (ա մ ա' զ ս ի մ' ի ս ադ մ ի' ն ի մ ա) — ամենամեծից մինչև ամենափոքրը, առավելագույնից մինչև նվազագույնը :

Amicus humani generis, լատ. (ամի'կուս հումա'նի դե'նեբիս) — մարդկային ցեղի բարեկամ, մարդկային ազգի բարեկամ :

Amicus Plato, sed magis amica veritas, լատ. (ամի'կուս Պլա'տո, սեդ մա'գիս ա-մի'կա վե'րիտաս) — Պլատոնը բարեկամս ե, բայց ե'լ ավելի մեծ բարեկամս ե ճշմարտությունը : Սիրելի յե ինձ Պլատոնը, բայց ճշմարտությունն ե'լ ավելի սիրելի յե : Ծըշմարտությունն ամեն բանից բարձր ե :

Amor vincit omnia, լատ. (ա'մոր վի'նցիտ ո'մնիս) — սերն հաղթում ե ամեն բանի, սերն հաղթահարում ե ամեն ինչ :

Anathema esto, լատ. (անա'թեմա է'ստո) — Թող նզովված լինի, նզովյա'լ լինի :

Ancien régime, ֆր. (անսյե'ն բեմի'մ) — Հին պետական կարգ, հին վարչակարգ :

Andante, իտ. (անդա'նտե) — Հանդարտ :

Animato, իտ. (անիմա'տո) — աշխույժով :

Anno... ab urbe condita, լատ. (ա'ննո աբ

սուրբերէ կո'նդիտա) — քաղաքի հիմնարկութեան ... Թվականից, Հռովմ քաղաքի շինությունից (753 Քր. ա.) հետո, Հռովմ քաղաքի հիմնարկութեանից հետո :

Anno aetatis suae, լատ. (ա'ննա ետա'տիս սո'ւե) — իր կյանքի (այսինչ) տարին, իր կյանքի (այսինչ) տարում :

Annus civilis, լատ. (ա'ննուս ցիվիլիս) — քաղաքացիական տարի (Հունվարի 1-ից մինչև դեկտեմբերի 31-ը) :

Ante bellum, լատ. (ա'նտե բե'լլում) — մինչև պատերազմը, նախքան պատերազմը :

Ante Christum, լատ. (ա'նտե խրի'ստում) — Քրիստոսից առաջ, նախքան Քրիստոս :

A parte, լատ. (ա պա'րտե — ձմի կողմ) — մեկուսի, ինքն իրեն, դերասանի կամ խոսակցի պատասխանը ցած ձայնով :

A posteriori, լատ. (ա պոստերի'որի — ձհետեւ վայլից) — ձհետնադույնից, ի հետնադուան, փորձից, փորձի հիման վրա, հետփորձական :

Après nous le déluge, Փր. (ապրե' նու լե դելյո'ւս) — ձմեղնից հետո Թեկուդ ջրհեղեղ, Փրանսական Լուդովիկոս XV Թագաւորին վերադարձող խոռչերը, վոր նա ասել

Ե պետութեան վերահաս սնանկացման մեծ
թիւ:

A priori, լատ. (ա պրիորի—ճշարտութեց)—
«Հառաջադուցեց, ի հառաջադուցեց», նախ-
քան փորձը, նախփորձական, մինչփորձա-
կան, մինչփորձականորեն:

A' propos, ֆր. (ա պրոպոզ')—ի դեպ:

Aqua vitae, լատ. (ա' գլա վի' տե)—կյանքի
ջուր, ողի:

Aquila non captat muscas, լատ. (ա' գուլլա
նոն կա' պատա մա' սկաս)—արծիւը ճանճ չի
վորսում, արծիւը ճանճ չի վորսա:

Argumentum ad crumenam, լատ. (արգում-
տեմ ադ կրումեմ')—քաղցով փառ-
տարկում, դրամացի փաստարկ (պատճա-
ռաբանություններ չունենալով՝ քսակի ող-
նությանը դիմել):

Argumentum ad hominem, լատ. (արգումտեմ
ադ հոմինեմ—ճարդուն ուղղված
փաստարկ)—անձը նկատի ունեցող փառ-
տարկ. անձնական փաստարկում. փառ-
տարկ, վաճ հիմնված և վո'չ թե բանական
պատճառաբանությունների, այլ այն անձի

համակրությունների վրա, վորին աշխատում են համոզել) :

Argumentum bacullum, լատ. (արգումենտում բակուլի'նում) — վայտի փաստարկություն, մահակի փաստարկում, բրացի փաստարկ, համոզելու փոխարեն ծեծել :

Argumentum ex silentio, լատ. (արգումենտում եքս սիլենցիո) — լռության փաստարկ, փաստարկություն լռության՝ հիման վրա :

Ars longa, vita brevis est, լատ. (արս լոնգա, վիտա բրեվիս էստ) — արվեստը (գիտությունը) յերկար է, կյանքը՝ կարճ (գեղարվեստը (գիտությունը) յերկար ժամանակ է տևանում իր յուրացման համար, իսկ կյանքը կարճ է) :

Artes liberales, լատ. (ա'րտես լիբերալիս) — «ազատ արվեստներ» (աշխարհիկ գիտությունների — քերականության, ճարտասանության, գիտելիտիկայի, թվաբանության, յերկրաչափության, աստղագիտության և յերափշտության — միջնադարյան անունը) :

Artium liberalium magister, լատ. (ա'րցիոմ լիբերալիում մագի'ստեր) — ազատ արվեստների վարպետ :

Asinus ad lyram, լատ. (ա՛ղինուս աղ լի՛-
րամ)—(ինչպես) ելը զնարի մոտ (մի բանի
այնքան հարմար լինել, վորքան ելը զնար
նվաղելուն) :

Asinus asinum fricat, լատ. (ա՛ղինուս ա՛ղի-
նուս ֆրի՛կատ)—ելը եշին ե շոյում, նմա-
նը գոյում ե իրեն նմանին :

A tempo, փռ. (ա տե՛մպո)—վերադառնալ նախ-
կին տակտին, նախկին տակտով :

A tout prix, ֆր. (ա տու պրի՛) —ինչ գնով
ուզում ե՛ լինի, ինչպես ել լինի :

Au courant, ֆր. (ո կուրա՛ն)—իրազեկ, գի-
տակ, գործին ծանոթ :

Audaces fortuna iuvat, լատ. (աուդա՛ցես,
ֆորտու՛նա յո՛ւվատ)—խիզախներին բախ՛
ալ ոգնում ե :

Audiat et altera pars, լատ. (աուդիա՛տուր
ետ ա՛լտերա պարս)—Թող լսեն նաև մյուս
կողմին (վեճի, դատի Ժամանակ և այլն),
պեսք ե լսել հակառակ կողմին ել :

Audi, vide, sile, լատ. (ա՛ուդի, վի՛դե, սի՛-
լե)—լսի՛ր, տե՛ս, լռի՛ր :

Au revolv, ֆր. (ո բեվոլա՛ր)—ցանկություն :

Auri sacra fames, լատ. (աուրի սա՛հրա ֆա՛-

մես) — վոսկու սթգալի ծարավ, նզովյալ
վոսկեսիրություն, զգվելի արծաթսիրու-
թյուն:

Aut Caesar, aut nihil, լատ. (ա՛ռևտ ծե՛ղար,
ա՛ռևտ նի՛հիլ — քեզմ կեսար կամ վոչինչ) —
լինել առաջինը (հաղթողը) կամ վոչինչ:

Aut vincere, aut mori, լատ. (ա՛ռևտ վի՛նցե-
րե, ա՛ռևտ մո՛րի) — կամ հաղթել կամ մեռ-
նել, հաղթություն կամ մահ:

Avant propos, ֆր. (ա՛վա՛ն պրոպոզ) — առա-
ջաբան:

Ave, Caesar, morituri te salutant, լատ. (ա՛վե
ծե՛ղար, մորիտու՛րի տե սալու՛տանտ) —
վողջույն, կեսա՛ր, մեռնելու դատապարտ-
վածները վողջունում են քեզ. վողջույն, կե-
սա՛ր, վսրոնք մեռնելու յեն, քեզ վողջու-
նում են:

A verbis ad verbera, լատ. (ա՛ վե՛րբիս ադ
վե՛րբերա) — խոսքերից՝ ծեծի (անցնել),
լեզվահոսվից՝ բռնցակովի (անցնել):

A' vol d'oiseau, ֆր. (ա՛ վոլ դ՛ուազո) —
թռչնառլաց բարձունքից:

B.

Beati possidentes, լատ. (բեա՛տի պոսսիդե՛նտես) — յերջանիկ են տիրողները, յերջանիկ են ունեցողները (լավ ե իրերի դուրսյան տերերի վիճակը) :

Bel aml, ֆր. (բել ամի՛) — սիրելի ընկեր, թանգազին բարեկամ :

Bel esprit, ֆր. (բել եսպրի՛) — հանճարամիտ մարդ, հանճարաբան մարդ, սրամիտ մարդ, սրախոս մարդ :

Bellum omnium contra omnes, լատ. (բել՛լոում ո՛մնիում կո՛նտրա ո՛մնես) — պատերազմ բոլորի ընդդեմ բոլորի, ամենքի պատերազմը ամենքի դեմ (Հոբբսի աֆորիզմը) :

Bene valete, լատ. (բե՛նե վալե՛տե) — վողջ յեղեք, մնաք բարով :

Bête noire, ֆր. (բետ նուա՛ր — քու կենդանի) — ատելության կամ զգվանքի առարկա :

Bis, լատ. (բիս — ճերկու անգամ) — կրկի՛ն. Թարգմանում է համերգի ժամանակ բացահանչություն, վերով հասարակությունը :

կանչանջում և յերկրորդել յերդը կամ նվաճ
դէ) :

Bis dat, qui cito dat, լատ. (բիս դատ, քվե
ցի'տո դատ) — կրկնակի յե տալիս նա, ով
չուտ և տալիս :

Bis vincit, qui se vincit in victoria, լատ.
(բիս վի'նցիտ, քվի սե վի'նցիտ ին վիկտորի-
ա) — հաղթության միջոցին ինքն իրեն
զսպողը կրկնակի յե հաղթում :

Bon gre', mal gre', ֆր. (բոն գրե', մալ
գրե') — կամա թե անկամա, հոգաբարկամ թե
դժկամ, ուզես՝ չուզես, ուզի՝ չուզի :

Bon mot, ֆր. (բոն մո) — սուր խոսք, սրա-
խոսություն, խելացի խոսք :

Bon ton, ֆր. (բոն տոն — ճլալ տոն) — բարե-
կրթություն, բարեձևություն (փրեն ինչ-
պես պետք և պահել իմանալը՝ արհեստակրկն-
տական կամ բուրժուական հասարակության
մեջ) :

Bona fide, լատ. (բո'նա ֆի'դե) — խղճով, բա-
րեխղճությամբ, անկեղծորեն, անկեղծու-
թյամբ :

Bonne mine au mauvais jeu, ֆր. (բոն մին
ս մավե' ժյո') — ուրախ դեմք վատ խաղի

ժամանակ (արտաքին ուրախությամբ սըրձ-
նեղությունը կամ տրտմությունը ծածկե-
լը) :

Bouton d'amour, ֆր. (բուտոն դ'ամուր—
զտերո բողբոջ) —պղուկ :

Brevi manu, լատ. (բրեվի մանու —զկարճ
ձեռքով) —կարճուկտրուկ, առանց ձևակա-
նությունների, առանց ալլեայլության :

C.

Ceteris paribus, լատ. (ցեթերիս պարի-
բուս) —մյուս հավասար պայմաններում,
մնացած հավասար պայմաններում, հավա-
սար պայմաններում :

Ça ira, ֆր. (սա իրա՛—էսյո դլուի կզա) —
այո կլինի՛ (Ֆրանսական մեծ հեղափոխու-
թյան շրջանի սանկյուլոնների յերդի դար-
ձահանգը) :

Capriccioso, իտ. (կապրիչչոզո) —կապրիչով,
քմահաճորեն :

Carpe diem, լատ. (կա՛րպե դի՛եմ) —զվերց-
րո՛ւ որը՝ վայելի՛ր ներկան, ոգովի՛ր ու-
վանից :

Carte blanche, ՓՐ. (կարտ բլանշ) — Գմաքուրի
թերթ, անսահման լիազորություն, գոր-
ծողությունների լիակատար ազատություն:

Casus belli, լատ. (կա'զուս բե'լլի) — պատե-
րազմի առիթ, պատերազմի պատճառ:

Causa sine qua non, լատ. (կա'ուզա սի'նե
քվա նոն) — հիմնական պատճառ. պատճառ,
առանց վորի չի կարելի. անհրաժեշտ պատ-
ճառ:

Caveant consules, լատ. (կա'վեանտ կո'նսու-
լես) — Բթող կոնսուլներն արթուն (զգույշ)
լինեն (հռմեղյական սենատի դիմումը կոն-
սուլներին պետության համար կրիտիկական
րոպեներին՝ դիկտատոր նշանակելու առա-
ջարկությամբ) — զգույշ, ուշադիր և շրջա-
հայաց յեղեք:

Ceterum censeo Carthaginem esse delen-
dam, լատ. (ցե'տերուս ցե'նզեո Կարթա'ն-
դինեմ ե'սսե դելե'նդամ) — այլև յես կար-
ծում եմ, վոր Կարթագենը պետք է կոր-
ծանել (կատոն յերեցի խոսքերը). այնու-
ամենայնիվ յես կարծում եմ, վոր Կար-
թագենը պետք է կործանել:

Charge' d'affaires, ՓՐ. (չարժե' դ'աֆֆե'ր) —

նմանքին կարգի դիմանալիսական ներկայա-
ցուցիչ, գործերի հավատարմատար:

Chef d'oeuvre, ֆր. (չե գյովր)—գլուխ գոր-
ծոց, հրաշակերա:

Cherchez la femme, ֆր. (չերչե՛ լա ֆամ)—
գտնառեցե՛ք կնոջը, պատճառը կնոջ մեջ
գտնառեցեք, կնոջ մասը վարձնեցեք:

Ci - devant, ֆր. (սի-դեվան'ն—հմենչե անոն)—
նախկին (Ֆրանսական մեծ հեղափոխության
ըջանում հին ռեփորմի արտոնյալ անձերի՝
ազնվականների ու հոգևորականների մահա-
նունք):

Cif (կրճատված—cost, insurance, freight),
անգլ. (սիֆ—գարձեք, ապահովագրում,
ուղեծախս)—ծովային առևտրի մեջ՝ ֆրան-
կո ջրով, ջրով—ճանապարհածախսը վճա-
րած:

Circa, լատ. (ցի՛րկա)—մոտավորապես, շուրջ:

Cis, լատ. (ցիս)—այսք, հայտնույս:

Citato loco, կրճատ՝ c. l.—տեսնա loco citato.

Cito, լատ. (ցիտո)—չառապ, շտապողական
(նամականքի ու գրությունների վրա):

Civis romannus, լատ. (ցի՛վիս րոմանուս)—
Հռոմի քաղաքացի:

Cogito, ergo sum, լատ. (կո'դիտո, է'րգո
սոմ) — Էմտածում եմ, հետևաբար գոյու-
թյուն ունեմ — (Դեկարտի փիլիսոփայական
աֆորիզմ) :

Comme il faut, ֆր. (կոմ ի'լ ֆո' — Էինչպես
պետք է) — բարեպաշտան, պաշտանության
պահանջներին համապատասխան, քաղաքա-
վարության պահանջների համեմատ :

Commedia dell' arte, իտ. (կոմեդիա դել'
ա'րտե) — արվեստական կատակերգություն
(խալական ժողովրդական կատակերգու-
թյան մի տեսակը, վորի մեջ սահմանված
եր միայն սցենարիումը (բեմահարդարումն
ու մասնակիցների հերթական կարգը, իսկ
խոսակցությունը կատարում եյին դերա-
սաններն հանպատրաստից) :

Common law, անգլ. (կո'մմոն լոս) — Էրեդ-
հանուր իրավունք, հասարակաց իրավունք
(սովորույթի իրավունք Անգլիայում, վոր
որենքի ույթ ունի) :

Commune bonum, լատ. (կոմմո'նե բո'-
նում) — հասարակաց շահը, հասարակաց բա-
րեքը :

Comparalson n'est pas raison, ֆր. (կոմպա-

բեղո՛ն ն'ն պա բեղո՛ն) — Համեմատությունն
ապացույց չի, համեմատությունը պատճա-
ռաբանություն չի, բաղդատությունը կշա-
ղատություն չի:

Concordia parvae res crescunt, discordia
maximae dilabuntur, լատ. (կոնկո՛րդիա
պա՛րվի բեռ կրե՛սկումս, դիսկո՛րդիա
մա՛քսիմե դիլաբո՛ւնտուր) — Համեմաշխու-
թյունից մանր դժբերքն աճում են, անհա-
մեմաշխությունից խռչորներն ել քայքայ-
վում են:

Conditio sine qua non, լատ. (կոնդի՛ցիո սի՛-
նե քվա նոն) — պայման, առանց վորի չի
կարելի. անխուսափելի պայման, անհրա-
ժեշտ պայման:

Consensus, լատ. (կոնսե՛նզուս) — համաձայ-
նություն, հավանություն:

Consuetudo est altera natura, լատ. (կոն-
սուէտո՛ւդո եստ ալ՛տերա նատո՛ւրա) — սո-
վորությունը յերկրորդ բնություն է, սո-
վորությունը յերկրորդ բնավորություն է:

Contradictio in adjecto, լատ. (կոնտրադի՛կ-
ցիո ին ադյեկտո) — հակասություն մակ-
դերի մեջ, հակասություն վորոշյալ բառի

ու վորոշիչի միջև (որինակ՝ չոր խոնավու-
թյուն), հակասական բան, անհարիր բան:

Contraria contrariis curantur, լատ. (կոնտ-
րա'րիա կոնտրա'րիա կուրա'նտուր) — հա-
կուսակը բուժվում է հակառակով:

Corpus delicti, լատ. (կո'րպուս դելի'կտի) —
հանցանքի բաղկացություն, հանցակազմ,
նաև իրեղեն ապացույց, հանցանքի նշան,
հանցանիշ:

Corpus iuris civilis, լատ. (կո'րպուս յո'ւրիս
ցիվի'լիս) — քաղաքացիական որենսդիրք
(Հուստինիանոս կայսեր որենսդիրքը):

Corrigenda, լատ. (կորրիգենդա) — ուղղելիք,
սրբագրելի սխալներ, սրբագրելի վրիպակ-
ներ:

Coup de grâce, ֆր. (կու դե գրաս — զնոր-
հաբեր հարված) — մահաբեր հարված (վոր
վերջ է դնում տանջանքներին):

Coup d'état, ֆր. (կու դ'ետա') — պետական
հեղաշրջում, պետական հարված:

Coup de théâtre, ֆր. (կու դե թեա'տր) —
թատրոնական եֆֆեկտ, անակնկալ դեպք:

Credo, լատ. (կրե'դո — «հավատում եմ») —

Համալսարանի, Համալսարան Հանդեսների, դամա-
նանք:

Credo, quia absurdum est, լատ. (կրե՛դո, զի՛խա արսո՛ւրդում եսս) — ճՀամատում եմ, վորովհետեւ անհեթեթ է՝. Համատում եմ, վորովհետեւ արսուրդ է (յեկեղեցական հայրերի սկզբունքը):

Crescendo, իտ. (կրեո՛չե՛նդո) — հեղհեղեղ ուժեղացնելով:

Cujus regio, ejus religio, լատ. (կո՛ւլյուս բե՛դիո, ե՛յուս բե՛լի՛դիո) — ճու՛մ յերկրը, նրա ել կրոնը (յերկրի իշխանի կրոնին հեռեկիւր պարտագիր է Հպատակների հա՛մար. դերժան. կրոնական պատերազմների սկզբունքը):

Culpa levis, լատ. (կո՛ւլպա լե՛վիս) — փոքր հանցանք, փոքր չարիք, թեթեւ չարիք:

Cum grano salls, լատ. (կո՛ւմ գրա՛նո սա՛լիս — ճմի պաղուծց աղով) — հեղճորեն, հեղճանքով:

Curriculum vitae, լատ. (կուրրի՛կուլումս վի՛տե) — ճկյանքի ընթացք, կենսընթացք, հա՛մառոտ կենսագրություն (Համառոտ տեղեկություններ մեկի կյանքի մասին):

D.

Da ist der Hund begraben, գերմ. (դա իստ
դեր հունդ բեգրա'բեն)—զայտեղ և թաղ-
ված շունը, ահա վորտեղ և թաղված շան
գլուխը, ահա վորտեղ և գաղանիքը, ահա
խնդրի լուծումը:

Danse macabre, ֆր. (դանս մակա'բր)—մե-
ռելների պար, մեռելապար (միջնադարյան
սնահավատության համաձայն՝ մեռելները
գիշերները պարում եյին այդ պարը գերեզ-
մանատներում):

Das ist eine alte Geschichte, գերմ. (դառ
իստ ա'յնե ա'լտե դեշի'խտե)—այս մի հին
պատմություն և (մի տող Հ. Հայնեյի բա-
նաստեղծությունից):

Data et accepta, լատ. (դա'տա ետ ակցե'պ-
տա)—տրված և ստացված:

Decrescendo, իտ. (դեկրեսչենդո)—հետզհե-
տե թուլացնելով:

De facto, լատ. (դե ֆա'կտո)—փաստորեն,
իրապես:

De gustibus non est disputandum, լատ. (դե
գո'ստիբուս նոն էստ դիսպուտա'նդում)—

ճաշակի մասին չեն վիճում, ճաշակների
մասին վիճել չի լինի:

Del gratia, լատ. (դե՛ր գրա՛ցիա) — Զվողոր-
մությամբ աստուծո՞ւ, աստծու վողորմու-
թյամբ:

De iure, լատ. (դե՛ յո՛ւրե) — իրավաբանորեն,
իրավապես:

Delenda est Carthago! լատ. (դե՛լե՛նդա եստ
կարթա՛գո) — Զպետք և կործանել կարթա-
գենը՝ (այսպես եր վերջացնում կատոն յե-
րեցն իր բոլոր ճառերը): Չարիքը պետք և
անպայման արմատախիլ անել:

De minimis non curat praetor, լատ. (դե՛
մինիմիս նոն կո՛ւրատ պրե՛տոր) — պրետո-
րը մանր բաներով չի դրադվում (մանր բա-
ների վրա չարժե ուշադրություն դարձ-
նել):

De mortuis aut bene, aut nihil, լատ. (դե՛
մո՛րտուիս ավուտ բե՛նե, ավուտ նի՛հիլ) —
մեռածների մասին կամ լավ (պետք և խո-
սել), կամ վռչինչ:

De mortuis nil nisi bene, լատ. (դե՛ մո՛ր-
տուիս նիլ նի՛շի բե՛նե) — մեռածների մա-
սին բացի լավից վռչինչ:

De nihilo nihil fit, լատ. (դե նի'հիլո նի'հիլ ֆիտ) — չոչնչից չոչնչն զուրա կգա :

De profundis, լատ. (դե պրոֆո'նդիս) — ևի խորոց, ի խորոց սրտի, սրտի խորքերից (ապաշխարության սաղմոսի առաջին բառերը, վեր կաթուղիկների մեջ մտել և ննջեցյալների աղոթքի մեջ) :

Desiderata, լատ. (դեզիդերա'տա — էցանկացածը) — ցանկություններ, իղձեր, փափագներ :

De te fabula narratur, լատ. (դե տե ֆա'բուլա նարրա'տուր) — ևխոսքը քո մասին է, խոսքը քեզ և վերաբերում, առակը քո մասին և ասվում :

Determinatio est negatio, լատ. (դետերմի'նա'ցիո էստ նեգա'ցիո) — վորոշումը բացառումն է, սահմանումը բացասումն է :

Determinato, իտ. (դետերմինա'տո) — վճռադան, վորոշակի :

Detto, իտ. (դե'տտո) տես ditto.

Deus ex machina, լատ. (դեո'ւս էքս' մա'խինա) — աստված մեքենայի միջից, լուծումն՝ անակնկալ հանդամանքի միջամտության շնորհիվ (անտիկ վողբերգության մեջ կրնճ-

ուստ հանդուսը յերբմե լուծվում եր վո-
րէն աստվածության միջամտության շնոր-
հիւմ, վոք բեմ եր դուքս դալիս մեքենայի
միջոցով) :

Deutschland, Deutschland über alles, գերմ.
(Դո՛յչլանդ, Դո՛յչլանդ ի՛րեր ա՛լլեն—գեր-
մանիս, Գերմանիա ամեն բանից վեր) —
գերմանական շովինիստական յերդի առաջին
բառերը :

De visu, լատ. (դէ վի՛զու) — իր աչքերով, իր-
բէ ականատես, տեսածով :

Die Kunst geht nach Brot, գերմ. (դէ կո՛ւնստ
դէհո նախ բրոտ) — ճարվեստը դնում է հա-
ցի հետեից, կարիքն ստիպողական բան է,
կյանքում կարիքն է թելադրողը :

Dies dlem docet, լատ. (դէ՛հեմ դէ՛եմ դո՛-
ցեա) — մի որը սովորեցնում է մյուսին, ճոր
ավուր բղխե զբան, որը բան ցույց կառ :

Die Weltgeschichte ist das Weltgericht, գերմ.
(դէ վը՛լտգէշի՛խտէ իստ դաս վը՛լա-
դերիխտ) — համաշխարհային պատմությունը
աշխարհի դատաստանն է :

Die Zeiten sind vorbei, գերմ. (դէ ցա՛յանն
շինդ ֆորբա՛յ) — այն ժամանակներն անցան :

Differentia specifica, լատ. (դիֆֆերենցիա սպեցիֆիկա) — տարբերիչ հատկանիշ, առանձնահատուկ տարբերություն:

Dii minores, լատ. (դի'ի մինորես) — զվազբ աստվածներ, յերկրորդակարգ գործիչներ, յերկրորդական մարդիկ:

Ditto, իտ. (դի'տտո) — մերճելույն, նույնը, հիշվածը, նույնպես, այսինքն:

Divide et Impera, լատ. (դի'վիդե ետ իմպերա) — ճիշտնի՛ր և տիրի՛ր (հին հռոմեյական աշխարհականների և արդի իմպերիալիստների քաղաքական սկզբունքը):

Divinia commedia, իտ. (դիվինիա կոմմեդիա) — Աստվածային կատակերգություն (Դանտեյի պոեմայի անունը):

Dixi, լատ. (դիքսի) — Յես ասացի, յես ասացի պրծա, յես արտահայտվեցի:

Dixi et animam salvavi, լատ. (դի'քսի ետ ա'նիմամ սալվա'վի) — ասացի և հոգիս ազատեցի, յես ասացի ամեն բան և խիղճս հանգստացրի:

Docendo discimus, լատ. (դոցենդո դի'սցիմուս) — ուսուցանելով ուսանում ենք, սովորեցնելով սովորում ենք:

Dolce, իւն. (դո՛ւլչ) — քնքուշ, մեղմ:

Dolce far niente, իւն. (դո՛ւլչ ֆար նիե՛ն-տե) — հաճելի անդորժություն, հաճելի պա-րապուրյուն, անուշ անդորժություն:

Dolcissimo, իւն. (դո՛ւլչի՛սսիմո) — շատ քնքուշ, խիստ մեղմ:

Doloroso, իւն. (դո՛լորո՛զո) — թախժոտ, վշտա-լից:

Do ut des, լատ. (դո՛ս ուտ դես) — անլիս եմ, վո՛ր տաս. տալիս եմ, վո՛ր ինձ ել տան:

Do ut facias, լատ. (դո՛ս ուտ ֆա՛ցիաս) — ճանա-լիս եմ, վո՛ր անես:

Dramatis personae, լատ. (դրա՛մատիս պեր-սոնե) — դրամայի դորժող անձերը:

Du glaubst zu schleben und du wlrst ge-
schoben, գերմ. (դու դլա՛ուբստ ցու չի՛-
բեն ունդ դու վիրստ դեչո՛րեն) — դու կար-
ծում ես, թե չարժում ես (հրում ես), բայց
քեզ են չարժում (հրում). (Գյոթեյի «Յա-
ուստից»):

Dura lex, sed lex, լատ. (դո՛ւրա լեքս, սեդ
լեքս) — որենքը դատան է, բայց որենք է.
որենքը խիստ է, բայց որենք է. դժնդակ է
որենքը, բայց որենք է:

Է.

Ecce homo, լատ. (Ե'կցե հո'մո)—հա՛հա մարդը (ավետարաններն այս խոսքերը վերադրում են Պիղատոսին, յերբ իբր թե հրեաները նրա մոտ բերին Հիսուսին) :

Ede, blbe, lude, լատ. (Ե'դե, բլ'բե, լո'ւդե)—հե'կ'բ, ա'բբ և ուրախ լե'բ. կեբ, խմիբ, ուրախացիբ. կեբ, խմիբ ու քեֆ արա :

Editlo princeps, լատ. (Եդլ'ցիո պրի'նցեպս)—առաջին հրատարակություն (վորևե հին հեղինակի առաջին հրատարակությունը՝ տպագրության գյուտից հետո) :

Ego, լատ. (Ե'գո)—յես :

En bloc, ֆր. (ան բլոկ)—ամբողջությամբ, միատեղ :

En chef, ֆր. (ան շեֆ)—իբրև գլխավոր, իբրև գլուխ, իբրև պարագլուխ :

Ende gut, alles gut, գերմ. (Ե'նդե գուտ, ա'լ-լես գուտ)—ամեն բան լավ է, վոր լավ է վերջանում. ամեն բանի վերջն է գոյվելի :

En de'tail, ֆր. (ան դետալ)—մանրամասնորեն, մանրամասնությամբ, մաս-մաս, փոքրաքանակ :

En face, ֓ր. (ան ֆաս) — դեմուդեմ, առջևից,
դեմից :

En famille, ֓ր. (ան ֆամիլ) — ընտանեկան :

Enfant terrible, ֓ր. (անֆա'ն տերրիբլ —
«սոսկալի յերեխա») — յերձանք՝ մարդ (վոր
դուրս ե տալիս ուրիշի դադտնիքները) . այլ
և՛ իր շտակությամբ անտակտ մարդ :

En grand, ֓ր. (ան դրան) — խոշոր մանչտա-
րով :

En gros, ֓ր. (ան դրն) — մեծաքանակ, ընդերը
միասին, ընդհանրապես :

En masse, ֓ր. (ան մասս) — համախումբ,
խմբովին, խուռներամ, մեծ քանակու-
թյամբ :

En miniature, ֓ր. (ան մինիատյուր) — մանր
շափով, վերքր մասշտաբով :

En passant, ֓ր. (ան պասսա'ն) — անցողակի,
պատահաբար, թեթեակի, ի դեռ, ի միջի
այլոց :

En profil, ֓ր. (ան պրոֆիլ) — կողքից :

Entente cordiale, ֓ր. (անտա'նտ կորդէալ) —
«որտադին համաձայնություն» (դիվանագի-
տական տերմին) :

Entre nous soit dit, ֓ր. (անտր նու սուս'

դի) — Թող մեր մեջ ասված լինի, մեր մեջ
մնա :

Entrez! Փր. (անտրե') — մտե՛ք, համեցե՛ք
ներս :

Eo ipso, լատ. (եռ իպսո) — Հենց դրանով,
ինքնըստինքյան :

Epistolae obscurorum virorum, լատ. (ե-
պիստոլե օբսկուրո'րում վիւրո'րում) — մուլթ
մարդկանց նամակները (16-րդ դարում գլու-
ղած նամակներ, վորոնց մեջ կծու կերպով
ծաղրվում ու մտրակվում են սխոլաստիկ-
ներն ու վանականները) :

E pur si muove! իտ. (ե պուր սի մոււ'վե) —
Վրայց այնուամենայնիվ շարժվում ե՞ս (Գա-
լիլեյի բացականչությունը այն բանից հե-
տո, յերբ ինքավիզիտան տանջելու օպառնա-
լիքով հարկադրեց նրան հրաժարվելու Կո-
պերնիկոսի ուսմունքից յերկրի՝ արևի շուր-
ջը պտտվելու մասին) :

Ergo, լատ. (էրգո) — հետևաբար, ուստի :

Ergo bibamus, լատ. (էրգո բիբա'մուս) — հե-
տևաբար խմենք, ուստի խմենք :

Errare humanum est, լատ. (երրա'րե հումա'-

հում հոտ) — խալվելը մարդկային է, մարդուն հասուն է խալվելը:

Errata, լատ. (երբա'տա) — խալներ, վրիպակներ:

Esprit fort, ֆր. (հստիք' ֆոր) — զուժեղ միտք, հզոր միտք, ազատ մտածող մարդ, ազատուի:

Est modus in rebus, լատ. (եստ մո'դուս ին բե'րուս) — զիբերի մեջ չափ կա, ամեն բան չափ ունի, ամեն բանի մեջ մի չափ կա:

Et cetera, etc., լատ. (ետ ցե'տերա) — և այլն և այլն:

Eureka, հուս. (ե'ուրեկա, ե'վրիկա) — գտա՜ (Արքիմեդեսին վերագրվող բացականչութուն):

Evulval իտ. (եվվի'վա) — կեցցե':

Ex abrupto, լատ. (եքս աբրո'պտո) — հանկարծ, անակնկալ, հանապառատից:

Ex adverso, լատ. (եքս ադվ'րզո) — զի հակառակենք, հակառակ դրույթից հանված ապացուցութուն:

Ex cathedra, լատ. (եքս կա'թեդրա) — ամբիոնից, ամբիոնի բարձրութունից, հեղինակավոր կերպով:

Exceptio confirmat regulam, լատ. (եֆսցե'դ-
ցիո կոնֆի'րմատ րե'գուլամ)—բացառու-
թյունն հաստատում է որե՛նքը, բացառու-
թյունն հաստատում է կանոնը:

Exclusive, կրճատ՝ excl., լատ. (եքսկլուզի'-
վե)—բացառապես, ի բաց առյալ, բացա-
ռյալ:

Ex consensu, լատ. (եքս կոնսե'նսու)—հավա-
նությամբ, համաձայնությամբ:

Ex contractu, լատ. (եքս կոնտրա'կտու)—
պայմանագրի համաձայն, ըստ պայմանա-
գրի:

Exempla sunt odiosa, լատ. (եքզե'մպլա սունտ
ոդիո'զա)—որինակներն ատելի յեն, որի-
նակները խորշելի յեն:

Ex libris, լատ. (եքս լի'բրիս)—«ի գրոց»,
գրքերից (գրադարանային մեծ մասամբ գե-
ղարվեստական պիտակ, վորի վրա գրվում
էր գրքի տիրոջ անուն-ազգանունը):

Ex nihilo nihil, լատ. (եքս նի'հիլո նի'հիլ)—
«վոչնչից միայն վոչինչ կստացվի», վոչըն-
չից՝ վոչինչ (Լուկրեցիոսի աֆորիզմը):

Ex officio, լատ. (եքս օֆֆի'ցիո)—ի պաշտո-
նե, ըստ պարտավորության:

Experientia est optima rerum magistra,

լատ. (եջսյեբիե'նցիա եսա ս'պախմա բե'րում մադի'սարա) — խորձն ամենալավ ուսուցիչն է ամեն բանում:

Explicite, լատ. (եջսպլի'ցիտե) — պարզասպես,

պարզ կերպով, ձևականորեն:

Expressivo, իտ. (եջսպրեսսի'վո) — արտահայտիչ կերպով:

Ex professo, լատ. (եջս պրոֆե'սսո) — 1. խրաղեկությամբ, դորժիմացորեն, ներհունորեն, վարպետի նման. 2. դիտավորությամբ, դիտմամբ, խորհրդով. 3. ի պաշտոնե, ըստ պաշտոնի:

Extra ecclesiam nulla salus, լատ. (ե'քստրա եկկլի'զիամ նո'ւլլա սա'լուս) — ճարտաքս յեկեղեցո չիք փրկություն, յեկեղեցուց դուրս փրկություն չկա (կաթոլիկ յեկեղեցու սկզբունքը):

Ex ungue leonem, ex auribus asinum, լատ.

(եջս ս'անդլե լեո'նեմ, եջս ա'ուրիբուս ա'զինում) — ճառյունժը ճիրաններից (և ճանաչվում), ելն՝ աղանջներից:

F.

Facio ut des, facio ut facias, լատ. (Ֆա'ցիո ոււս դես, Ֆա'ցիո ոււս Ֆա'ցիաս) — անում եմ, վոր աստ. անում եմ, վոր անես:

Façon de parler, ֆր. (Ֆասոն'ն դե պարլե') — խոսելու կերպ, խոսքի ձև:

Fac simile, լատ. (Ֆակ սի'միլե) — ճարտ' նմանը, Ֆակսիմիլե, գրության կամ ստորագրության նմանաճանում:

Fait accompli, ֆր. (Ֆետ ալոմպլի') — կատարված իրողություն, կատարված փաստ:

Fama volat, լատ. (Ֆա'մա վո'լատ) — Համբավը թռչում է, Համբավը թեկեր ունի, լուրը թռչում է:

Far niente, իտ. (Ֆար նիե'նտե) — տես dolce far niente.

Faute de mieux, ֆր. (Ֆոտ դե միյո') — առ ի չգոյե լավագույնն, լավագույնը չունենալու պատճառով:

Faux pas, ֆր. (Ֆո պա) — սխալ զայլ, սխալ:

Facil quod potui, faciant mellora potentes, լատ. (Ֆե'ցի զվո'դ պոտուի', Ֆացիա'նտ մելիորա պոտենտես) — յես արի այն ա-

մենն, ինչ կարող եյի. ավելի լայն թող
անեն նրանք, ովքեր կարող են:

Fecit, լատ. (Ֆե'ցիա)—«արեց», նկարեց
(նկարների ու գրավորների վրա գրվում
է գեղարվեստագետի ազդանունից առաջ):

Felix qui potuit rerum cognoscere causas,
լատ. (Ֆե'լիքս քվի սո'տուիտ բե'րուս
կոնդնո'սցերե կա'ուզաս)—յերանի նրան,
ով թափանցում է իրերի պատճառների մեջ.
յերջանիկ է նա, ով ըմբռնում է իրերի
պատճառները:

Fermamente, իտ. (Ֆերմամենտե)— ուժեղ,
ամուր:

Fermo, իտ. (Ֆե'րմո)—ուժեղ, ամուր:

Feroce, իտ. (Ֆերո'չե)—կատաղի, բուռն:

Ferro ignique, լատ. (Ֆե'րրո ի'գնիքվե)—յեր-
կաթով ու կրակով, սրով ու հրով:

Festevole, իտ. (Ֆեստե'վոլե)—ուրախ:

Festina lente, լատ. (Ֆե'ստինեա լե'նտե)—
«չտապիր դանդաղորեն», վաղ—վաղ մի'
անի:

Festivamente, իտ. (Ֆեստիվամենտե)—հան-
դիսավոր, տոնակա:

Flat iustitia, pereat mundus, լատ. (Ֆլ'ատ

յուստիցիա, պէ՛րեաւ մո՛ւսկուս) — Քոդ
արդարությունը կատարվի, թեկուզ աշ-
խարհը կործանվի:

Flat lux, լատ. (Ֆլ'ատ լուքս) — Ջեղիցի
լույս, թող լույս լինի:

Flat voluntas tua, լատ. (Ֆլ'ատ վոլ'անտաս
տո'ւա) — Թող քո կամքը լինի, Ջեղիցի
կամք քո:

Fictio juris, լատ. (Ֆի'կցիո յո'ւրիս) — Իրավա-
կան ֆիկցիա:

Fin de siècle, ֆր. (Ֆեն դե սիե'կլ — Ջարի
վերջը) — Ղարավերջ, Ղարավերջիկ, մե-
նանորդույն, նաև՝ դեկադենտական, ան-
կումնային:

Finis, լատ. (Ֆի'նիս) — վերջ:

Finis coronat opus, լատ. (Ֆի'նիս կորոն'ատ
ո'պուս) — Վերջն է պսակում դործը, մեծ
բանի վերջն է դավելի:

Finita la commedia, իտ. (Ֆինի'տա լա կո-
մեդիա) — Հաստակերդությունը վերջացած է:

Five o'clock tea, անգլ. (Ֆայվ օ կլոկ տի —
Քեյ ժամի 5-ին) — Հյուրերի համալյա
ընդունելություն:

Flagrante delicto, լատ. (Ֆլագրան'տե դելի'կ-

տո) — Հանցադորժության տեղում, վաճառ-
դորժության վայրում, հանցանքը դորժած
ժամանակ, հանցանքը դորժած պաշին, հան-
ցանքը դորժելիս:

Fob (կրճատված՝ free on board), անգլ. (Ֆոր-
— Վոբանկո նավի վրա) — ծովային առևտրի
մեջ՝ նավը հասցնելու ծախսով:

Follo recto, լատ. (Ֆոլիո բեկտո) — առաջին
յերեսի վրա, թերթի առաջին յերեսին:

Follo verso, լատ. (Ֆոլիո վեբո) — մյուս յե-
րեսի վրա, թերթի մյուս յերեսին:

Force majeure, ֆր. (Ֆորս մաթո'ր) — անդի-
մադրելի ուժ, անդիմադրելի դորժություն,
անհաղթահարելի պարագա:

Foreign office, անգլ. (Ֆո'րին ո'ֆիս) — անդ-
լիսկան արտաքին դորժերի մինիստրոս-
թյունը:

Forte, իտ. (Ֆո'րտե) — ուժեղ, ուժգին:

Fortes fortuna (adjuvat), լատ. (Ֆո'րտես
ֆորտունա ադյուվատ) — ուժեղներին
բախտն ունում է, բախտը ժպտում է զա-
ջերին, բախտը հզորներին կողմն է լինում:

Fortissimo, իտ. (Ֆորտիսսիմո) — շատ ուժեղ,
վորջան կարելի չե ուժեղ:

Fortiter in re, suaviter in modo, լատ. (Ֆոր-
տիտեր ին րե, սուավիտեր ին մոդո)—
գործի մեջ ամուր, վարվեցողության մեջ
մեղմ. գործի մեջ հաստատակամ, ձեռքի
մեջ վայելուչ:

Franco, իտ. (Ֆրանկո—զաղաս) — առաքողի
կողմից վճարված, ծախքը վճարած:

Frau, գերմ. (Ֆրաու) — տիկին, ամուսնացած
կին:

Fr ä ulein, գերմ. (Ֆրոյլայն) — օրինորդ, չա-
մուսնացած աղջիկ:

Fuocoso, իտ. (Ֆուոկոսո) — կրակոտ:

Furioso, իտ. (Ֆուրիոսո) — բուռն, կրքոտ,
կատաղի, մոլեգին:

G.

Gaudeamus, լատ. (գաուդեամոս) — «ուրա-
խանա՞ք» (դերմանական հայտնի ուսանո-
ղական լատիներեն յերգի առաջին բառը):

Gehe deinen Gang, գերմ. (գեհե դայնեն
գանդ) — ճանապարհդ դնա, գործիդ դնա,
բանիդ նայիր:

Gentile, gentilmente, իտ. (ջենտիլե, ջենտիլ-
մենտե) — նազելիություն, քեզությամբ:

Gloria mundi, լատ. (գլորիա մոնդի) — ան-
խարհի փառք, յերկրավոր փառք, անցավոր
փառք:

Gloria victis, լատ. (գլորիա վիկտիս) — փառք
հաղթվածներին, փառք պարտվածներին:

Goddam, անգլ. (գոդդեմ) — ճառարված անիծի
ինձ (բացականչութուն, համապատասխա-
նում է հայերեն «գորողը տանի»-ին):

Graecum est, non legitur, լատ. (գրեկում
եսա, նոն լեդիտուր) — հունարեն է, չի կար-
դացվում. շատ դժվար բան է, պետք է
թերթը շուռ տալ:

Gratis, լատ. (գրատիս) — ձրիաբար, անվճար:

Grazioso, իտ. (գրացիոզո) — քնքույշ, հաճե-
լի, մեղմ:

Gusto, իտ. (գուստո) — հաշակով:

Gutta cavat lapidem, լատ. (գոտտա կավ-
վատ լավիդեմ) — կաթիլը քար է ծակում:

Gut leben, lang leben, գերմ. (գուտ լեբեն,
լանգ լեբեն) — լավ ապրել, յերկար ապրել.
լավ վոք ապրես, յերկար կապրես:

Н.

Habeas corpus, լատ. (հա՛բեաս կո՛րպուս), (habeas corpus act հա՛բեաս կո՛րպուս ակտ)—գոնեցիկ քո մարմինը կամ զանձը և այլն, անձնակալության, անձի անձեռնմխելիության որեւէն Անգլիայում (1679 թ.):

Habent sua fata libelli, լատ. (հա՛բենտ սո՛ւա ֆա՛տա լիբել՝լի)—դրճերն իրենց ճակատագիրն ունեն։

Habitus, լատ. (հա՛բիտուս)—մարդու արտաքին տեսքը (բժշկական տերմին). նաև կենդանու, բույսի արտաքին տեսքը։

Habitus non-fecit monachum, լատ. (հա՛բիտուս նոն ֆեկ՛ցիտ մոնա՛խում)—զգեսալ չե, վո՛ր վանական ե դարձնում. մարդ դարձնողը չորը չե։

Hands off, անգլ. (հենդս ոֆֆ)—ձեռքերը հեռու, ձեռք չտալ։

Hannibal ad (կամ ante) portas, լատ. (Հա՛ննիբալ ադ (ա՛նտե) պո՛րտառ)—Հաննիբալը դռների մոտ ե, Հաննիբալը մեր դռան առջև ե, Թշնամին կամ վտանգը մոտ ե։

Haute finance, ֆր. (ոս ֆինանս) — բանկային բարձր շրջանները, բարձր ֆինանսական աշխարհը:

Hic, լատ. (հիկ) — այստեղ, այստեղ:

Hic et nunc, լատ. (հիկ եւ նունկ) — հայտնի է այժմ, իսկույն, անհապաղ:

Hic jacet, լատ. (հիկ յա'յետ) — հաստ հանդիս:

Hic Rhodus, hic salta, լատ. (հիկ Հոս'դոս, հիկ հոս'լտա) — այստեղ եւ Հոս'դոսը, այստեղ պարիս. այստեղ Հոս'դոսն եւ, այստեղ եւ պարիս:

High life, անգլ. (հայ լայֆ) — բարձր աշխարհիկ հասարակություն, բարձր դաս, պերճեցանք, արիստոկրատիա (Անգլիայում):

Hoc anno, լատ. (հոկ ա'ննո) — այս տարի, այս տարվա մեջ:

Hoc loco, լատ. (հոկ լո'կո) — այստեղ, այս վայրում:

Hoc tempore, լատ. (հոկ տե'մպորե) — այժմ, այս միջոցին:

Hoch, գերմ. (հոխ) — բացականչություն, համապատասխանում է «հեւա՛»-ին:

Homo rule, անգլ. (հոմ ասլ) — ճիշդ ավարտ-
թյուն:

Homo homini lupus, լատ. (հոմոս հոմինի
լո'ւպուս) — ճարդը մարդուն՝ դայլ (Հոր-
ոհ արտահայտութիւնը):

Homo locum ornat, non ornat hominem lo-
cus, լատ. (հոմոս լո'կուս ո'րնաս, նոն
ո'րնաս հոմինիս լո'կուս) — մարդն է զար-
դարում տեղը և վոչ թե տեղը՝ մարդուն:

Homo novus, լատ. (հոմո նո'վուս — ճոր-
մարդ) — նորեկ, բախտադուտ մարդ:

Homo sapiens, լատ. (հոմո սա'պիենս) —
գրասկան մարդ, մտածող մարդ:

Homo sum et nil humani a me alienum puto,
լատ. (հոմո սուս ետ նիլ հումանի ա մե
ալիենում պո'տո) — մարդ եմ, և վոչ մի
մարդկային բան ոտար չե ինձ. մարդ եմ,
և վոչ մի մարդկային բան խորթ չեմ հա-
մարում ինձ համար:

Homo trium litterarum, լատ. (հոմո տրի'ուս
լիտերա'րում) — յերեք տառանի մարդ, այ-
լարանորեն՝ դող (fur).

Honni solt, qui mal y pense, ֆր. (ոննի'
սուս քի մալ' ի պանս) — թող ամոթ լինի

նրան, ով այդ մասին վատ բան կմտածի,
 վատ մտածողը թող ամոթապարտ լինի
 (անգլիական ծնկակապի շքանշանի նշանա-
 բանը) :

Honores mutant mores, լատ. (Հոնորես
 մո'ւտանտ մո'րես) — Հպատակները փոխում
 են բարքերը, բարձր դիրքը կամ պաշտոնը
 փոխում է մարդու վարվեցողությունը :

Honoris causa, լատ. (Հոնորիս կա'ուզա) —
 Հպատակի համար, ծառայությունների հա-
 մար (սրինակ՝ գիտական աստիճանի honoris
 causa, վեր արվում է գիտական և այլ
 վաստակների համար) :

Horribile dictu, լատ. (Հորրիբիլե դի'կտու) —
 սարսափելի յե ասելը, դարհուրելի յե ասե-
 լը :

I.

Ibidem, կրճաա՝ Ib. լատ. (Իբիդեմ) — անդ,
 նույն տեղում :

Ide'e fixe, ֆք. (իդե' ֆիքս) — սևեռամիտք,
 սևեռուն դադափար :

Idem, կրճաա՝ Id. լատ. (Իդեմ) — նույն բանը :

Idem per Idem, լատ. (ի՛դեմ պեր ի՛դեմ) —
«նույնը նույնով» (միեւնույն միտքը միեւ-
նույն բաներով արտահայտված)։

Id est, լատ. (իդէ եստ) — այն է, այսինքն։

Ignorantia non est argumentum, լատ. (իգնո-
րա՛նցիա նոն էստ արգւումէնտում) — անգի-
տությունը պատճառարանություն չէ, չի-
մանալը պատճառարանություն չէ։

Imitando, իտ. (իմիտա՛նդո) — նմանվելով,
նմանողութամբ։

Impeto, Impetuosus, իտ. (իմպե՛տո, իմպե-
տուոս՛զո) — արագ, կրակոտ, բուռն, փոթոր-
կոտ։

Implicite, լատ. (իմպլի՛ցիտե) — ներառյալ,
մեջն առնելով։

Imprimatur, լատ. (իմպրիմա՛տուր) — թո՛ղ
ապագրի (գերգը ապագրելու թույլատու-
թյուն)։

In actu, լատ. (ին ա՛կտու) — դարձով։

In abstracto, լատ. (ին աբստրա՛կտո) — վերա-
ցահանորեն, վերացաբար, արատրական կեր-
պով։

In aeternum, լատ. (ին ետե՛րնում) — հավի-
տյան, ընդ միշտ, մշտնջենապես։

In brevi, լատ. (ին բրե՛վի) — կարճատև, հա-
կերհ:

Inclusive, հրճա՞տ Incl. լատ. (ինկլւզի՛վի) —
ներառյալ:

Incognito, լատ. (ինկո՛գնիտո) — ծպտյալ (ա-
նունն ու աստիճանը թաքցրած):

In concreto, լատ. (ին կոնկրե՛տո) — իրականա-
պես, կոնկրետ կերպով, թանձրացյալ
կերպով:

In corpore, լատ. (ին կո՛րպորե) — ամբողջ
կազմով:

Inde irae, լատ. (ի՛նդե ի՛րե) — այդտեղից՝
ցասումը, այդտեղից՝ բարկությունը:

In deposito, լատ. (ին դեպո՛զիտո) — ի պահ,
իրբե ավանդ:

Index librorum prohibitorum, լատ. (ի՛նդեքս
լիբրո՛րում պրոհիբիտո՛րում) — արգելված
գրքերի ցանկ:

Index rerum, լատ. (ի՛նդեքս բե՛րում) — նյութ-
թերի ցանկ, նյութացանկ:

In dubio, լատ. (ին դո՛ւբիո) — հասկածի մեջ,
տարակույսի մեջ:

In extenso, լատ. (ին եքստե՛նզո) — ամբողջու-

թյամբ, ամբողջովին, լրիվ, բառացի (ցի-
տապի մասին) :

In extremis, լատ. (ին եզոտրե՛միս) — վերջին
վայրկյանին, վերջին մոմենտին, մահվան
րոպեյին :

In flagrante delicto, լատ. (ին ֆլադրա՛նտե
դելի՛կտո) — հանցանքը դորժած փամանակ,
հանցադորժության փամին :

In follo, լատ. (ին ֆո՛լիո) — յերկծալ, մեծա-
դիր (դիրք), թերթի $\frac{3}{2}$ մեծության դիրք,
ֆոլիանտ :

In hoc signo vinces, լատ. (ին հոկ սի՛գնո
վի՛նցես) — այս նշանով կհաղթես :

In infinitum, լատ. (ին ինֆինի՛տում) — ան-
վերջ, անսահման, անդադար :

In loco, լատ. (ին լո՛կո) — տեղում, պատշաճ
վայրում, տեղին :

In medias res, լատ. (ին մե՛դիաս ըես — շար-
ծի մեջ) — դործի բուն ելության մեջ :

In natura, լատ. (ին նա՛տուրա) — 1. իրական-
նության մեջ, իրականում, բնականում.
2. բնեղենով, բնեղեն կերպարանքով :

In naturalibus, լատ. (ին նատուրա՛լիբուս) —

բնական կերպարանքով, բնական տեսքով,
մերկ, մերկանդամ, մարկ մերկ:

In necessariis unitas, In dubiis libertas, In
omnibus caritas, լատ. (ին նեցեսարիէս
ո՛ւնիտատ, ին դո՛ւբիէս լիբերտատ, ին ո՛մ-
նիքսուս կարիտատ) — անհրաժեշտ բաների
մեջ՝ միութիւն, կասկածելիներում՝ ազա-
տութիւն, ամեն բանի մեջ՝ սիրալիրու-
թիւն (հանդուրժողութիւն):

In octavo, լատ. (ին ոկտավո) — ութածալ
(գիրք), թերթի 3/8 մեծութիւն (գիրք):

In omnibus aliquid, In toto nihil, լատ. (ին
ո՛մնիքսուս ալիքվիդ, ին տո՛տո նիլ՛հիլ) —
ամեն բանից մի գիշ, ամբողջութեամբ՝ վո-
չինչ (իմանալ կամ կարողանալ), ամենից՝
գիշ-գիշ, արդիւնեքը՝ վոչինչ:

In pace, լատ. (ին պա՛ցե) — խաղաղութեամբ,
խաղաղութեան մեջ, անդորրութեան մեջ:

In partibus infidelium, լատ. (ին պա՛րտիքսուս
ինֆիդելիում) — գի կողմանս անհավատից
(գործածական և անթեմ յեպիսկոպոսների
համար):

In petto, իտ. (ին պե՛տտո — գիրծքում) —
մաքում, ինքնիրեն, զաղանի:

In pleno, լատ. (ին պլենո) — լրիվ կազմով,
լիակազմ, ամբողջ կազմով:

In propria persona, լատ. (ին պրոփրիա պեր-
սոնա) — անձամբ:

In quarto, լատ. (ին քվարտո) — քառածալ
(դիրք), թերթի $\frac{3}{4}$ մեծության (դիրք):

In rerum natura, լատ. (ին բե՛րում նատու-
րա) — իրերի բնության մեջ:

In secula seculorum, լատ. (ին սեկուլա սե-
կուլո՛րում) — «հավիտյանս հավիտենից»:

In's Grüne, գերմ. (ինս գրյո՛նե — «կանաչի
մեջ») — դեպի բնության դիրկը, կանաչ
բնության մեջ:

In spe, լատ. (ին սպե) — «հուսով», սպասած,
հուսացած, ասպարայի հուսով:

In statu nascendi, լատ. (ին ստատու նաս-
ցե՛նդե — «ստանալացման միճակում») — ստա-
նալացման պահին. քիմիայի մեջ՝ «ստանալա-
ցման մոմենտին, զատման պահին»:

In statu quo, լատ. (ին ստատու քվո) — տես
status quo.

In tempore opportuno, լատ. (ին տեմպորե
ոպորտունո՛ւն) — պատեհ ժամանակին:

Inter alla, լատ. (ի՛նտեր ա՛լլա)—ի միջի այ-
լոց :

Inter arma silent leges, լատ. (ի՛նտեր ա՛րմա
սի՛լենա լե՛գես)—Ջեբբը խոսում է ղենքը,
լուռ է որենքը. ղենքի հանդեպ որենքնե-
րը լուռ էն :

Inter arma silent musae, լատ. (ի՛նտեր ա՛ր-
մա սի՛լենա մո՛սա)—Ջեբբը խոսում է ղեն-
քը, լուռ էն մուսաները (պատերազմի ժա-
մանակ կանգ են առնում գիտաբյուշն ու
գեղարվեստը) :

Inter nos, լատ. (ի՛նտեր նոս)—(խոսքը) մեր
մեջ, (խոսքը) մեջերնիս :

In usu, լատ. (ին ս՛ւզու)—գործածության մեջ :

In vino veritas, լատ. (ին վի՛նո վե՛րիտաս)—
ճշմարտությունը գինու մեջ (մարդը խմած
ժամանակ կասի ճշմարտությունը) :

Ipso facto, լատ. (ի՛պսո ֆա՛կտո)—հենց փաս-
տի իրեն շնորհիվ, հենց փաստի զորու-
թյամբ, բուն փրողության շնորհիվ :

Ipso jure, լատ. (ի՛պսո յո՛ւրե)—որենքի ու-
ժով, իրավունքի ուժով, հենց նաւյն Բնի
որենքով :

Is fecit, cui prodest, լատ. (իս ֆե՛ցիտ կո՛ւի

սլոգան) — արել ե նա, ում համար այդ
շահավետ ե. ոգտվողն ե անողը. ում հա-
մար ոգտավետ ե, նա ել արել ե:

Italia Irredenta, լատ. (Իտալիա իրրեդեն-
տա) — Հաղատադրված Իտալիա (ոտարե-
կրյա իշխանության տակ մնացած Իտալիա):

Item, լատ. (ի'տեմ) — նաև, այլև, նմանա-
պես ե:

Ite, missa est, լատ. (ի'տե, մի'սսա եստ) —
դնացե՛ք, (սլատարողը) վերջացավ:

J.

Jeu de paume, ֆր. (ժյո' դե պոմ) — Ֆրան-
սական զնդակախաղ (այդ խաղի համար ա-
ռաջ հասուկ սրահներ եյին շինոււմ: 1789
թվին Ֆրանսական Գլխավոր շտապներէ ան-
դամների մի մասը ժողով անելով զնդակա-
խաղի սրահում՝ յերդվեց չցրվել, մինչե
նոր սահմանադրության մշակոււմը):

Jour fixe, ֆր. (ժուր ֆիքս) — Վորոշված որ,
ընդունելության հաստատուն որ, սեկուոր:

Jurare in verba magistri, լատ. (յուրա'բե
ին վե'րբա մադի'ստրի) — ուսուցչի խոսքե-
րով յերդվել, հեղինակության դիմել:

Jus gentium, լատ. (յուս գե'նցիում—գոհող-
վուրդներէ իրավունք) — միջազգային իրա-
վունք, միջազգային որենք:

Jus primae noctis, լատ. (յուս պրիմե նոկ-
տիս) — առաջին գիշերվա իրավունք:

Jus privatum, լատ. (յուս պրիվատում) —
մասնավոր իրավունք:

Jus publicum, լատ. (յուս պուբլիկում) —
հանրային որենք, հանրային իրավունք:

Juste milleu, ֆր. (ժյուստ միլյո — հազար
միջինը) — միջին ճանապարհ, Վոսսիկի մի-
ջինը, չափավորութիւն, չափ (քաղաքա-
կան հայացքներէ մեջ):

J'y suis, j'y reste, ֆր. (ժ'ի սյուսէ', ժ'ի
րեստ) — այն աշխատեմ եմ, աշխատեմ եւ
կմնամ (Ֆրանս, վոր վերադարձում ե Մակ-
Մահոնին):

K.

Kulturkampf, գերմ. (կուլտուր քամֆ) —
«պայքար կուլտուրայի համար», պրուսս-
կան պետութեան՝ 1870 — ահա թվականներին
բռնկված պայքարը կաթոլիկ յեկեղեցու
վտանգութիւններէ դեմ:

L

Labor improbus omnia vincit, լաւո. (լա'ւոր
ի'մպրոբուս ո'մնիա վինցիտ) — համառ աշ-
խատանքն հաղթում է ամեն բանի :

Laissez faire, laissez passer, ֆր. (լեսսե'
ֆեր, լեսսե' պասսե') — թողե՛ք անեն, թո-
ղե՛ք անցնեն, ազատ թողե՛ք (18-րդ դարի
բուրժուական տնտեսադեմոստրի բանաձևը,
վորոնք պահանջում էին, վոր պետությու-
նը չմիջամտի տնտեսական հարաբերու-
թյունների մեջ) :

Lamentable, իտ. (լամենտա'բլե) — վողբա-
դին, լալադին :

L'appetit vient en mangeant, ֆր. (լ'ապպե-
տի' վյենտ ան մանժա'ն) — ճախորժակը դա-
լիս է ուտելու ժամանակ, մարդու ախոր-
ժակն առամի տակին է, ուտելն ախորժակ
է բերում (ցանկությունների կատարումը
նոր ցանկություններ է առաջացնում) :

La propriété, c'est le vol, ֆր. (լա պրոպրի-
ետե', սե' լե վո'լ) — սեփականությունը
գողություն է (Պրուդոնի առաջադրած

սկզբունքը, վոր նրանից առաջ արտահայտակար և խիստն),

Lapsus, լափ. (լա'սոսու) — սխալ, սխալասում, վրիպակ:

Lapsus calami, լափ. (լա'սոսու և լա'լամի) — գրչի սխալ, վրիպակ, գրչավրիպակ, գրչասխալ:

Lapsus linguae, լափ. (լա'սոսու և լի'նգվի) — լեզվի սխալ, խոսքի սխալ, լեզվասխալ, սխալասություն:

Lapsus memoriae, լափ. (լա'սոսու մեմո'րիե) — հիշողության սխալ, հիշասխալ:

Larghissimo, իտ. (լարգի'սսիմո) — խիստ դանդաղ ու հանդիսավոր:

Largo, իտ. (լա'րդո) — դանդաղ:

Last, but not least, անգլ. (լաստ, բլա նոտ լիստ) — վերջին, բայց վնչ վերջնադույն. վերջին, բայց վնչ վաթարադույն:

Leben und leben lassen, գերմ. (լի'բեն ու յի'բեն լա'սսեն) — ապրել և թողնել, վոր ապրեն. ապրի'ր և թույլ տուր, վոր ուրիշներն ել ապրեն:

Lector benevole! լափ. (լե'կտոր բենե'վոլե) —

բարյացակամ ընթերցող, բարեմիտ ընթերցող:

Legato, իտ. (լեգատո)—կապալցիլաժ, առանց ընդհատման (հեղյուսներէ):

Legion d'honneur, ֆր. (լեգիոն դ'ոննյոն)—
պատվո լեգիոն (Ֆրանսական շքանշան):

Le mieux est l'ennemi du bien, ֆր. (լե մյոն
ե լ'եննեմի դյոն բյեն)—ալալազույնը լավի
թշնամին է:

Les beaux esprits se rencontrent, ֆր. (լե
բոզ եսպրի սե ոանկոնար)—հանճարա-
միտներն հանդիպում են միմյանց, խելոք
մարդիկ միեկույն մտքերին են դալիս:

Le mort saisit le vif, ֆր. (լե մոր սեյի լե
վիֆ)—գմեռածը բռնում է կենդանի մեա-
ցածին, մեռելները կառչում են կենդանի-
ներէից (անցյալը ծանրանում է ներկայի
վրա):

Le roi est mort, vive le roi, ֆր. (լե րուա
ե մոր, վիվ լե րուա)—թագաւորը մե-
ռաւ, կեցցե. թագաւորը (միապետական-
ներէ այն սկզբունքը, թե միապետական իշ-
խանությունն հարատեւ է շնայած անհատ-
ներէ մահվան):

Le roi règne, mais ne gouverne pas, ֆր. (լի բուա՛րեն՝, մե նե դուլի՛րն պա) — «Թագավորը թագավորում է, բայց չի կառավարում» (սահմանադրական միապետության սկզբունքը, վոր ձևակերպել է Թիեռը) :

Les extrêmes se touchent, ֆր. (լեզ եքստրե՛մ սե տուչ) — (հակադիր) Ծայրերն իրար շոշափում են, Ծայրաթևերը կպնում են իրար, Ծայրահեղությունները մոտենում են իրար :

Le style, c'est l'homme, ֆր. (լե ստիլ՝, ս'ե լ'ոմ) — «Վոճը ինքը մարդն է» (Բյուֆֆոնի աֆորիզմը) :

L'e'tat, c'est moi, ֆր. (լ'ետա՛ ս'ե մուա՛) — «պետությունը — յես եմ» (Ֆրազ, վոր վերագրվում է Լոուդովիկոս XIV-ին և արտահայտում է արտոլուսիզմի եյությունը) :

Le ton fait la musique, ֆր. (լե տոն ֆե լա մյուզիկ) — «յերաժշտությունը կախված է տոնից», յերաժշտություն դարձնողը տոնն է (արտասանվող խոսքերի նշանակությունը կախված է այն տոնից, վորով նրանք արտասանվում են) :

Lettre de cachet, ֓ր. (լետր դե կաշե')—
դադանի հրամանագիր, կնքված ադդադիր
(Ֆրանսական Թագավորի կնքով կնքված,
վորով մարդկանց բերդն եյին դնում)։

Lex, լատ. (լեքս)—որենք։

Lex non scripta, լատ. (լեքս նոն սկրի'պտա)
—չգրված որենք, անգիր որենք։

Lex scripta, լատ. (լեքս սկրի'պտա)—գրի
առնված որենք, գրված որենք։

Liberte', e'gallite' et fraternite', ֓ր. (լիբեր-
տե', եգալիտե' ետ ֆրատերնիտե')—ազա-
տություն, հավասարություն և յեղբայրու-
թյուն (Ֆրանսական հանրապետության նշա-
նաբանը առաջին հեղափոխությունից ըս-
կած)։

Liberum veto, լատ. (լի'բերում վե'տո)—ա-
զատ վետո (զվետո նշանակում է ճարպե-
լում եմ)։ լեհական սեյմերի անդամների
իրավունքը՝ միանձնյա բողոքով առ վոյնիչ
դարձնելու սեյմի վորոշումները)։

Licentia poetica, լատ. (լիցենցիա պոե'տի-
կա)—բանաստեղծական. ազատություն, բա-
նաստեղծական խոստորում։

Licet, լատ. (լի'ցետ)—թույլատրվում է։

Littera scripta manet, լատ. (լի'տտերա
սկրի'պտա մա'նետ) — գրված առաջ մնում
է, գրվածը մնում է (գրվածն ավելի չե
սլաքաավորեցնում, քան բանավոր խոսքը) :

Locl communes, լատ. (լո'ցլե կոմմո'ւնես) —
ընդհանուր տեղիներ, ընդհանուր դարձ-
վածքներ :

Loco citato, l. c., լատ. (լո'կո ցիտա'տո) —
հիշատակված տեղում (գրքի, վավերագրի) :

Loco sigilli, լատ. (լո'կո սիլի'լի) — կնիքի
տեղ, կնիքի փոխարեն :

Locum tenens, լատ. (լո'կում տեն'ենես) — տե-
ղակալ, փոխանորդ :

Locus communis, լատ. (լո'կուս կոմմո'ւ-
նիս) — ընդհանուր տեղի, ընդհանուր դարձ-
վածք :

Locus sigilli, լատ. (լո'կուս սիլի'լի) — կնիքի
տեղը, կնքատեղ :

Locus standi, լատ. (լո'կուս ստա'նդի) —
կանգնելու վայր, կայավայր :

L'union fait la force, ֆր. (լ'յունիոն ֆե լա
ֆորս) — միությունը ուժ է. միությունն է,
վոր ուժ է կազմում :

Lupus in fabula, լատ. (լո'ւպուս ին ֆա'բու-

լա) — զայլն առաւելում (յերբ մեկի մասին
խոսում են, հանկարծ վրա յե զայլն), հա-
նունը աուր, սուրբեն դցի՝ կամ հշան ա-
նունը աուր, փետը վեր կալն:

Lupus non curat numerum (ovium), լատ.
(լո'ւպուս նոն կո'ւրատ նո'ւմերում ո'վի-
ում) — զայլի հոգը չե, թե (վոչխարներն)
համարած են. զայլը լափում ե նաև հա-
մարած վոչխարներին. համարած դառը
զայլը չի՞ ուտի:

Lynch law, անգլ. (լինչ լոո) — Լինչի դատա-
տան, Լինչի որենք:

M.

Macht geht vor Recht, գերմ. (մախտ գեհտ
Ֆոր ռեխտ) — Հույժն ընթանում ե իրավուն-
քի առջևից, իրավունքն ընթանում ե ույժի
հետևից:

Madame, ֆր. (մադա'մ) — տիկին, տիրուհի,
ամուսնացած կին:

Made in Germany, անգլ. (մեյդ ին Ջերմե-
նի) — Հղատրաստված ե Գերմանիայում.
(պարտադրաբար պետք ե գրված լինեք այն

անպրանքների վրա, վորոնք արտահանվում
էին Գերմանիայից։ Այդ մակադրության
լայն տարածումը նախ քան համաշխարհա-
յին պատերազմը՝ Գերմանիայի հաջողու-
թյունների ցուցանիշն եր շուկաների համար
Անգլիայի ու ՀԱՄՆ-ի դեմ մղվող պայքա-
րում)։

Mademoiselle, ֆր. (մադամուզել')—որիորդ,
չամուսնացած աղջիկ։

Maestoso, իտ. (մաեստո'զո)—վեհ, հանդիսա-
վոր։

Magister dixit, լատ. (մադի'ստեր դի'քսիտ)—
«այդպես ե ասել ուսուցիչը» (Վարդապետն
ասաց)։ Կուրորեն հավատացող աշակերտ-
ների անառարկելի փաստարկում)։

Magna charta libertatum, լատ. (մա'գնա
խա'րտա լիբերտա'տում)—ազատություննե-
րի մեծ խարտիա (Անգլիայի Թադավոր Հով-
հան Անգոլի հրովարտակը 1215 թվին, վո-
րով սկիզբն ե դրվում միապետական իշ-
խանության սահմանափակմանը)։

Mala fide, լատ. (մա'լա ֆի'դե)—նենդու-
թյամբ, անհավատարմությամբ, անբարե-

խղճությամբ, խարդախությամբ, անհավատարմարար, խարդախորեն:

Mala fides, լատ. (մա'լա ֆի'դես) — անբարեխղճություն, նենգություն, անհավատարմություն, խարդախություն:

Malgre' lui, ֆր. (մալգրե' լյուի') — հակառակ նրա կամքի, նրա կամքին հակառակ:

Manu brevi, լատ. (մա'նու բրե'վի) — անհապառ, առանց ալիւալիւթյան. տես brevi manu.

Manu propria, լատ. (մա'նու սլո'պրիա) — սեփական ձեռքով:

Manus manum lavat, լատ. (մա'նու մա'նուս լա'վատ) — ձեռքը ձեռք ե լվանում:

Margaritas ante porcos, լատ. (մարգարի'տաս ա'նտե պո'րկոս) — մարգարիտները խոզերի առաջ:

Mauvais genre, ֆր. (մովե' ժանր) — վատ ժանր, վատ ճաշակ:

Mauvais ton, ֆր. (մովե' տոն) — վատ տոն, անբարեկրթություն, անբարեձեռություն:

Maximum, լատ. (մա'քսիմուս) — մաքսիմուս, առավելագույն, առ առավելին:

Maximus in minimis, լատ. (մա'քսիմուս ին

միջնակիս) — մեծ, փոքր դործերի մեջ, փոքր
դործերում — մեծ:

Mea culpa, լատ. (մե'ա կո'ւլպա) — իմ մեղ-
քը, մեղա՛, իմ մեղքով:

Medica mente, non medicamentis, լատ. (մե-
դիկա մե'նտե, նոն մեդիկամե'նտիս) — խել-
քով բժշկի՛ր, վո'չ թե դեղերով:

Medice, cura te ipsum! լատ. (մե'դիցե, կո'ւ-
րա տե ի'պսում) — բժիշկ, բժշկյա զանձն
քո. բժիշկ, առաջ քե'զ բժշկի՛ր:

Mehr Licht, գերմ. (մեհր լիխտ) — ավելի շատ
լույս, ավելի լույս (Գյոթեյի վերջին խոս-
քերը):

Membra disjecta, լատ. (մե'մբրա դիսյեկ-
տա) — անջատ անդամներ, ցրված անդամ-
ներ, ցաքուցրիվ մասեր:

Memento mori, լատ. (մեմե'նտո մո'րի) — հի-
շիք մահը, մահը միտդ բեր:

Mene, tekeli, pharsin, աբամ. (մենե, թեկել,
փարսին) — ճամնե, թեկեղ, փարես — չափ-
ված, կշռված, բաժանված:

Mens sana in corpore sano, լատ. (մենս սա'-
նա ին կո'րպորե սա'նո) — առողջ հոգին ա-
ռողջ մարմնի մեջ:

Merci, ֆր. (մերսի')—չնորհակալ եմ, չնորհակալուիթյո՛ւնս :

Minimum, լատ. (մի'նիմում) — մինիմում, նվազագույն, առնվազն :

Mirabile dictu, լատ. (միրա'բլիկ դի'կտու) — զարմանալի յե ասելը, ասելն անգամ տարորինակ ե :

Mise en scène, ֆր. (միզ ան սսեն) — տեսարանադրուիթյուն, բեմադրում, ներկայացում :

Miscellanea, լատ. (միսցելլա'նեա) — ալլեալլե, զանազան հոդվածների և ալլն ժողովածու :

Moderato, իտ. (մոդերա'տո) — չափավոր, չափավոր շարժումով :

Modus vivendi, լատ. (մո'դուս վիվենդի) — զիրար կողքի ապրելու յեղանակ, իրար հետ ապրվելու յեղանակ, համաձայնություն, կոմպրոմիս :

Monsieur, ֆր. (մոսյո') — պարոն, պեր :

Morituri te salutant, լատ. (մորիտու'րի տե սալու'տտանտ) — զմեռնելու դատապարտվածները վաղջունում են. քեզ (հռոմեյական դլադիատորների բացականչությունը, յերբ նրանք մարտից առաջ անցնում և յին կայ-

ներ ոթյալի տալից) : Հմտ. Ave, Caesar...:

Motto, իտ. (մոտոս) — շշտաբան, բծաբան, մոտոս :

Motu proprio, լատ. (մոտու պրոպրիո) — սեփական դրդումով, ինքնաբերաբար, ինքնակամ :

Multum, non multa, լատ. (մոլտուս, նոն մոլտա) — տես non multa, sed multum.

Mundus vult decipi, ergo decipitur, լատ. (մոլանդուս վուլտ դեպիպի, էրգո դեպիպիտուր) — աշխարհն ուզում է խաբված լինել, ուրեմն թող խաբվի :

Mutatis mutandis, լատ. (մուտա'տիս մուտա'նդիս) — փոխվելիքը փոխելովք, համապատասխան փոփոխություններով, անհրաժեշտ փոփոխություններով, համապատասխան փոփոխությունները մտցնելով, վերոջ փոփոխություններով :

Mutato nomine de te fabula narratur, լատ. (մուտա'տո նոմինե դե տե ֆաբուլա նարրատուր) — անունը փոխած՝ դո մասին է պատմությունը, ուրիշ անվան տակ՝ խոսքը դո մասին է :

N.

Natura non facit saltus, լատ. (նատո՛ւրա նոն ֆա՛ցիտ սա՛լտուս)—բնությունը թռիչքներ չի անում (մատաֆիզիկներէ տեսակետը) :

Nature morte, ֆր. (նատյո՛ւր մորտ)—ձմեռած բնություն, անկենդան բնություն, սպանված կենդանիներ ու բույսեր (նկարչության մեջ) :

Necessitas non habet legem, լատ. (նեցե՛ս ոխտաս նոն հաբետ լե՛գեմ)—անհրաժեշտությունն որենք չի ճանաչում, կարիքն որենք չունի, հարկ զորենս լուծաննք :

Nec plus ultra, լատ. (նեկ սլլյուս ո՛ւլտրա)—վոչ դրանից դենը, անհասանելի, անդերազանցելի, գերազանց, գազաթնակետ :

Ne sutor supra (կամ ultra) crepidam, լատ. (նե սո՛ւտոր սո՛ւպրա կրե՛պիդամ)—Աղուկակա՛ր, կոշիկից վեր մի՛ բարձրանա՛. փինաչի յես՝ փինաչությունդ արա. չհասկացածդ բանի մասին դատողություն մի՛ տա :

Nemo, լատ. (նե՛մո)—վոչ վոք :

Nemo ante mortem beatus, լատ. (նե՛մո օնտե մո՛րտեմ բեա՛տուս)—վոչ վոք մա-

Հից առաջ յերջանիկ չե, վոչ վոքի չի կա-
րելի յերջանիկ համարել նախ քան մահը:
Nervus rerum, լատ. (նե՛րվուս բե՛րում) —
իրերի նյարդը:

Nihil habeo, nihil curo, լատ. (նի՛ հիլ հա՛բեո,
նի՛ հիլ կո՛ւրո) — վոչինչ չունեմ, վոչնչի
մասին հոգ չեմ անում:

Nihil probat, qui nimium probat, լատ. (նի՛-
հիլ պրո՛բատ, քի՛լի նի՛միում պրո՛բատ) —
վոչինչ չի ապացուցում նա, ով չափից ա-
վելի յե ապացուցում:

Nil admirari, լատ. (նիլ ադմի՛րարի) — վոչ մի
բանի վրա չպետք է զարմանալ:

Nil medium est, լատ. (նիլ մե՛դիում էստ) —
միջինը չկա, միջին ճանապարհ չկա:

Nil novi sub sole, լատ. (նիլ նո՛վի սուլը սո՛-
լե) — արեւի տակ վոչ մի նոր բան չկա:

Nil posse creari de nihilo, լատ. (նիլ պո՛սսե
կրեա՛րի դե նի՛լո) — վոչնչից վոչինչ չի
ստեղծվի, հնարավոր չե՛ վոչնչից բան ստեղ-
ծել:

Noblesse oblige, ֆր. (նոբլե՛ս օբլի՛ժե) —
աղնվատոճմությունը պարտավորեցնում է,

դիբբը պարտալորությունն և դնում մարդու
վրա:

Nolens volens, լատ. (նո'լենս վո'լենս)—ու-
զեն՝ չուզես, կամա-ակամա:

Noli me tangere, լատ. (նո'լի մե տա'նդե-
րե)—ինձ ձևուք մի' տա, մի' դիպչի ինձ:

Nomina sunt odiosa, լատ. (նո'մինա սունտ
ոդիո'զա)—զանուններն ատելի յենք, ա-
նունները չտանք:

Non bis in idem, լատ. (նոն բիս ին ի'դեմ)—
միևնույն բանի համար չի կարելի յերկու
անգամ, միևնույն բանի համար չի կարելի
յերկու անգամ (դատել) պատժել:

Non multa, sed multum, լատ. (նոն մո'լտա,
սեդ մո'լտում)—զվոչ շատ (խոսքեր), այլ
կարևոր բանք (որինակ՝ քիչ խոսքերով շատ
բան ասել). բանը քանակը չե, այլ վո-
րակն և:

Non olet pecunia, լատ. (նոն ո'լետ պեկո'ւ-
նիա)—զիողը հոտ չի արձակումք, դրամը
հոտ չունի:

Non plus ultra, լատ. (նոն պլյուս ո'լտրա)
unus nec plus ultra.

Non possumus, լատ. (նոն սո'սսումուս)—

«չենք կարող» (վճռական մերժման բանա-
մե) :

Non-sens, անը լատ. (նո'ն-սենս) — անհեթե-
թություն, անիմաստ բան, նոնսենս :

Nosce te ipsum, լատ. (նո'սյե տե ի'պսում) —
«ծանի՛ր զգեղ», ճանաչի՛ր քեզ ինչ (Սոկ-
րատեսի փիլիսոփայական սկզբունքը —
γνώθι σεαυτόν) :

Not kennt kein Gebot, գերմ. (նոտ քենն
քայն դերո'տ) — կարիքն որեքն չի ճանա-
չում, կարիքն արգելք չի ճանաչում :

Nota bene, նաեւ N. B., լատ. (նո'տո բե'նե) —
«լավ նկատիր», անհրաժեշտ է նկատել
(նշում դրժի կամ վավերագրի հարկավոր
անդում) :

Nous avons change' tout cela, ֆր. (նուշ
ավո'ն շանժե' տու սելա) — «մենք փոխել
ենք այդ բոլորը» (Մոլլերի «ակամա բժշկի»
սպասարանին այն տարակուսակից հարցին,
թե ինչու նա սիրաբը կրծքի վո'չ թե ձախ
կողմում է վորոնում, այլ աջ կողմում) :

Nulla dies sine linea, լատ. (նո'ւլլա դե'նս
սի'նե լե'նեա) — լուչ մի որ ամանց մեկ տող
դրելու :

Nulla regula sine exceptione, լատ. (նաւլիս
բե'գուլա սի'նե եղացեալցիս'նե) — չոչ մի ու
րեւեք (չկա) առանց բացառութ'յան:

O.

Ohne Hast, ohne Rast, գերմ. (ո'հնե հա'ստ,
ո'հնե բա'ստ) — ճառանց շտապելու, առանց
հանդուտանալու. ճանշտապ, անդադար. չշտապելով, բայց անընդհատ:

Omne nimium nocet, լատ. (ո'մնե նի'միում
նո'ցետ) — չափից ավելի ամեն ինչ վնասում
է, չափից ավելին վնասակար է:

Omne simile claudicat, լատ. (ո'մնե սի'միլե
կլա'ուդիկատ) — ամեն մի համեմատութ'յուն
կաղում է:

Omne vivum ex ovo, լատ. (ո'մնե վի'վում
էջս ո'վո) — ճամեն կենդանի բան միից է
(գիտական սկզբունք, վոր ձևակերպել է
Հարվեյը):

Omnia mea mecum porto, լատ. (ո'մնիա
մե'ա մե'կում պո'բաո) — ճամբողջ ունեցածս
կրում եմ ինձ հետ (մարդու իսկական
հարստութ'յունը նրա ներքին արժանիքն է):

Omnia vincit amor, լատ. (ո՛մնիս վի՛նցիս
տ՛մոր) — սերն հաղթում է ամեն բանի։

Omnia vincit labor, լատ. (ո՛մնիս վի՛նցիս
լա՛բոր) — աշխատանքն հաղթում է ամեն
բանի։

On call, անգլ. (ոն կոլլ) — հասուկ ընթացիկ
հաշիվ։

Opera et studio, լատ. (ո՛պերա եւ ստու՛-
դիո) — աշխատանքով ու ջանքով։

Optimus maximus, լատ. (ո՛պտիմուս մա՛ք-
սիմուս) — լավագույնը, մեծագույնը (Յու-
պիտերի մականունը)։

Opus, լատ. (ո՛պուս) — աշխատություն, յերկ
(յերասշտական)։

Opus posthumum, լատ. (ո՛պուս պոստհո՛ւ-
մում) — մահից հետո հրատարակված յերկ։

Orbi et urbi, լատ. (ո՛րբի եւ ո՛ւրբի) — աշ-
խարհին եւ քաղաքին (Հռովմին), ամեն
տեղ, աշխարհով մեկ։

Ordre du jour, ֆր. (որդր դյու ժուր) — որո-
հարդ։

O, sancta simplicitas, լատ. (ո, սա՛նկտա
սիմպլի՛սիտաս) — ո՛վ սուրբ անմեղություն
(Յան Հուսի բացականչությունը այն պա-

ռաւի հասցէին, վոր յիայտ եր բերում ա-
վելացնելու նրան այրելու համար պատ-
րաստված խարույկին) :

Ote - tol de là, que je m'y mette, ֆր. (ոտ
տուա՛ դե լա, քե՛ մե մ'ի մեա) — քաշվիր
այտանդից, վորպեսզի տեղդ բռնեմ :

O tempora, o mores, լատ. (ո տե՛մպորա,
ո մո՛րես) — «ո՛վ ժամանակներ, ո՛վ բար-
քեր» (ո՛վ դարձ, ո՛վ բարձ. հռոմայեցի
հետոս Կիկերոնի բացականչությունը Կա-
սիլինայի դեմ արտասանած ճառում) :

Outsider, անգլ. (առատա՛յդեր) — 1. կողմնա-
կի մարդ, հեռու կանգնած մարդ. 2. ձխար-
շաւի մեջ այն ձին, վոր մրցության մեջ
դեր չի խաղում. ծաղումն անհայտ ձի,
հաղթանակելու հաւանականություն չունե-
ցող ձի :

P.

Panem et circenses, լատ. (պա՛նեմ ետ ցիր-
ցե՛նդես) — «հաց և ներկայացումներ», հաց
ու կրկես (հին հռոմեական ամբոխի պա-
հանջը կայսրներին) :

Panta rhei, հուսմ. (պահտա բեյ)—զամեն ինչ
հոսում է, ամեն ինչ փոխում է (հույն
փելիսոփա Հերակլիտի խոսքը πάντα ῥεῖ) :

Pardon, ֆր. (պարդոն)—Ներեցեք, ներողու-
թյուն :

Par excellence, ֆր. (պար եքսելլանս)—գե-
րազանցորեն, գերազանցապես, առավելա-
պես :

Par exemple, ֆր. (պար եկզամպլ)—որինա-
կի համար, որինակ :

Par force, ֆր. (պար ֆորս)—ույժով :

Par passu, լատ. (պարբի պասսու)—համա-
սար քայլով, համառար քայլերով, համա-
սարաքայլ :

Par occasion, ֆր. (պար սեկազիոն)—պա-
տահարար, պատահմամբ, պատահմունքով :

Parole d'honneur, ֆր. (պարոլ դ'ոննյոն)—
պատվի խոսք, ազնիվ խոսք :

Pars pro toto, լատ. (պարս պրո տոտո)—
մասն ամբողջի փոխարեն :

Partie de plaisir, ֆր. (պարտի դե պլեզյւր)—
զվարճադրոսանք :

Parvenu, ֆր. (պարվենյոն)—Ներելուկ, բախ-
տադյուս մարդ :

- Passez moi ce mot**, ֆր. (պատահ՛ մուտ՛ ուն՛ մո) — ներեցե՛ք արտահայտությանս համար։
- Passim**, լատ. (պա՛սսիմ) — ամենուրեք, դա՛նազան տեղեր, այստեղ ու այնտեղ, ցրված։
- Pater familias**, լատ. (պա՛տեր ֆամիլիաս) — ընտանիքի հայր։
- Pater noster**, լատ. (պա՛տեր նո՛ստեր) — «Հայր մեր» (քրիստոնեյական աղոթք)։
- Pater patriae**, լատ. (պա՛տեր պա՛տրիե) — «Հայրենիքի հայր»։
- Patetico**, իտ. (պատե՛տիկո) — զգացմունքով։
- Patientia vincit omnia**, լատ. (պացիե՛նցիա վի՛նցիտ ո՛մնիա) — համբերությունն ամեն բանի հաղթում է։
- Patria potestas**, լատ. (պա՛տրիա պոտե՛ստաս) — հայրական փրավունք, հայրական իշխանություն։
- Pâte — mâte**, ֆր. (պե՛լ՝մե՛լ) — խառնուրդ, խառնիխուռն, խառնաշփոթ բան։
- Pendant**, ֆր. (պանդա՛ն) — զուգական, զուգակից, համապատասխան, սաղական։
- Per angusta ad angusta**, լատ. (պեր անդո՛ւստոս ադ ափդո՛ւստոս) — «նեղ ճանապարհներից՝ բարձր դիրքի»։

Per aspera ad astra, լատ. (պէր ա'սպերա ադ
ա'ստրա)—Հիշոտ ուշիով դեպի աստղերը:

Pereat, լատ. (պե'րեատ)—Թող կործանի:

Pereat mundus, fiat iustitia, լատ. (պե'րեատ
մո'ւնդուս, ֆի'ատ յուստի'ցիա) տես **Flat**
iustitia, pereat mundus.

Per fas et nefas, լատ. (պէր ֆաս ետ նե'-
ֆաս)—Եթեւ լատրիւթով ու անթուլատրե-
լիւթ, Երաւացի ու աներաւ յեղանակով,
արդար ու անարդար միջոցներով, ազնիւ ու
անազնիւ միջոցներով:

Per pedes apostolorum, լատ. (պէր պե'դես
ապոստոլո'րում)—Հիշողով, ինչպես առա-
քյալները. վստօղով:

Perpetuum mobile, լատ. (պերպե'տուում
մո'բիլե)—Հարաշարժիչ, մշտական շարժիչ,
համիւսեանական շարժիչ, հարաշարժ դորժիչ,
անընդհատ շարժվող մեխանիզմ:

Per procura, իտ. (պէր պրոկու'րա)—Վստ-
նորդադրութեամբ, լիազորագրով, փոխա-
նորդի միջոցով:

Per se, լատ. (պէր սե)—Ըստ ինքյան, իրե-
նով:

Persona grata, լատ. (պերսո'նա գրա'տա)—

սիրված անձ, շնորհ վայելող անձ, բարե-
հաճ ընդունելություն դանող մարդ։

Personae dramatis, տես dramatis personae.

Petitio principii, լատ. (պետի'ցիո պրինցի'ի-
պիի) — դեռևս ապացույց պահանջող դրույթ-
ի վրա հիմնված փաստարկ. արդումենտ,
վոր հիմնված և դեռևս ապացուցություն
պահանջող դրույթից հանած յեղբակացու-
թյան վրա. ապացույցի կարոտ դրույթի
վկայակոչում։

Pla desideria, լատ. (պլի'ա դեզիդերիա) —
բարի ցանկություններ։

Pla fraud, լատ. (պլի'ա ֆրա'ուս) — բարեպաշտ
խաբերալություն։

Planissimo, իտ. (պլանի'սսիմո) — շատ մեղմ,
խիստ թույլ։

Plano, իտ. (պլա'նո) — մեղմ, թույլ։

Pled à terre, ֆր. (պլեդ-ա-տերր) — վտանա-
դադար, դադարիկ, բնակարան՝ ժամանա-
կավոր կանդառումների համար։

Plenus venter non studet libenter, լատ.
(պլեն'սուս վեն'տեր նոն ստո'ւտետ լիբեն'-
տեր) — լիքը փորը սերով չի սովորում, լի-
քը փորով սովորել չի լինի։

Pluralls majestatis, լատ. (պլուրալիս մա-
յեստա՛տիս) — մեհապետական հոգնակի, ար-
քայական հոգնակի:

Plus ça change, plus c'est la meme chose,
ֆր. (պլյուս ուս շանժ, պլյուս ս'է լա մեմ
շոզ) — մերժան ասելի յի փոխվում այս,
այնքան ասելի նույնն է մնում:

Point d'honneur, ֆր. (պունէն դ'ոնյոն') —
պատվական, պատվի խնդիր, պատվի դործ:

Pollice verso, լատ. (պոլլիցե վերդո) — ճգե-
սից ցած իջեցնելով բուլթ մատը (նշան,
վոր հռոմեական կրկեսում արվում եր
դլադիսաորներին՝ պարտութուն կրողին
սպանելու համար):

Pomposo, իտ. (պոմպոզո) — հանդիսավոր,
փառահեղ:

Pontifex maximus, լատ. (պոնտիֆեքս մա՛ք-
սիմուս) — քահանայապետ, զրմապետ, Հռոմի
պապավոր թուրմը:

Poste restante, ֆր. (պոստ րեստա՛նտ) — մնա-
ցապիք, մնացանմակ, ցզահանջ նամակ,
փոստում մինչև հարցվելը մնալիք նամակ:

Post factum, լատ. (պոստ ֆա՛կտում) — դեպ-

քը տեղի ունենալուց հետո, իրողությանից
հետո:

Post festum, լատ. (պոստ ֆէստում)—տոնից
հետո, հետագայում, ուշացած, իրողու-
թյանից հետո:

Post hoc, ergo propter hoc, լատ. (պոստ
հոկ, երգո պրոպտեր հոկ)—հարանից հե-
տո, ուրեմն, սրա հետեանքովք (այս տրա-
մադանական սխալի վրա հիմնված են բազ-
մաթիվ անճիշտ յեղբակացությաններ):

Post scriptum, կրճատ՝ P. S. լատ. (պոստ
սկրիպտում)—հետ գրության, կրճատ՝ Հ.
Գ., ավելացում գրածի վրա:

Pour la bonne bouche, ֆր. (պուր լա բոն
բուշ)—բերանը փաղցրացնելու համար, շատ
համեղ բան:

Primus inter pares, լատ. (պրիմուս ինտեր
պարես)—առաջինը հավասարների մեջ:

Prix fixe, ֆր. (պրի ֆիքս)—հաստատադին,
հաստատուն գին (առանց սակարկության):

Probatum est, լատ. (պրոբատում էստ)—
պացուցված է, փորձված է:

Pro bono publico, լատ. (պրո բոնո պուբլի-
կո)

լիկո) — հասարակութեան բարեօրէն համար,
հասարակաց բարեօրէն համար:

Pro domo sua, լատ. (պրո դոմո սո'ւա) —
ձեր տան համար, իրեն պաշտպանելու հա-
մար, իր անձնական դործէ՝ մասին:

Pro et contra, լատ. (պրո ետ կո'նտրա) —
թեր և դեմ:

Profession de foi, ֆր. (պրոֆեսսյոն դե
ֆուա) — դաւանանք, դաւանադիր (հա-
յացքների ու համոզմունքների հրապարա-
կական արտահայտում կամ բացատրու-
թյուն):

Pro forma, լատ. (պրո ֆո'րմա) — ձեւի հա-
մար, ձեւի սիրուն, արտաքին յերեւոյթի
համար:

Pro memoria, լատ. (պրո մեմո'րիա) — հիշո-
ղութեան համար:

Pro mille, լատ. (պրո մի'լլե) — հազարին, հա-
զարի համար:

Pro pauperibus, լատ. (պրո պաուպե'րի-
բուս) — չքավորների համար:

Prosit! լատ. (պրո'զիտ) — բարի վայելո՞ւմ,
կենա՞ցդ, առողջո՞ւթյուն, անո՞ւշ, անուշ
մարտական:

Punica fides, լատ. (սլո՛ւնիկա ֆի՛դես) — ան-
նիկյան հաճատարժություն, անհավատար-
ժություն, ուխտադրժություն:

Q.

Qualis vir, talis oratio, լատ. (քվա՛լիս վի՛ր,
տա՛լիս որա՛ցիո) — ինչպիսի վո՛ր մարդն է,
այնպես էլ նրա խոսքն է. մարդը ճանաչ-
վում է իր խոսքից:

Qualis vita, finis ita, լատ. (քվա՛լիս վի՛տա,
ֆինի՛սիս ի՛տա) — ինչպիսի էլյանք, այնպիսի
էլ վերջ:

Quand in me, ֆր. (քան մե՛մ) — Թեպետև, յե-
թե նույնիսկ, ինչ էլ վո՛ր լինի:

Quantite' negligeeable, ֆր. (քանտիտե՛ նեղ-
լիմա՛բլ) — արհամարհելի մեծություն, զան-
ցառելի քանակություն:

Quantum mutatus ab illo! լատ. (քվա՛նտու՛ս
մու՛տա՛տոս աբ ի՛լլո) — ի՞նչպիսի վի՛թխա-
րի փոփոխություն, վորքա՛ն տարբերու-
թյուն առաջվանի համեմատությամբ:

Quantum satis, լատ. (քվա՛նտու՛ս սա՛տիս) —
բավարար չափով, վորքան պետք է:

Quasi, լատ. (քվա՛զի) — իբր թե, իբր, կեղծ:

Qui nihilum probat & այլն տես Nihil probat,
qui nihilum probat.

Qui pro quo, լատ. (քվի պրո քվո)—*«ճեկը
մյուսի փոխարեն», շփոթում, փոխար-
կում, տեղափոխում, խառնաշփոթություն,
թյուրթմացություն:*

Qui vivra verra, ֆր. (քի վիվրա՝ վերրա՝)—
*«վ կապրի՝ կանենի, ապագան ցույց կտա,
կապրենք՝ կանենենք»:*

Quod erat demonstrandum, լատ. (քվոդ է-
րատ դեմոնստրա՝նդում)—*«ինչ վոր պետք եր
ապացուցել, ինչ վոր հարկ եր ապացուցել»:*

Quod licet Jovi, non licet bovi, լատ. (քվոդ
լիցետ Յո՛վի, նոն լիցետ բո՛վի)—*«ինչ վոր
թույլատրելի յե Զևսին, այն թույլատրելի
չե յեղին»:* ինչ վայել է Արամաղդին, վայել
չե յեղին (ինչ վոր հնարավոր է ուժեղի հա-
մար, այն հնարավոր չե մանր մարդկանց
համար):

Quos ego, լատ. (քվո՛ս եգո)—*«յես ձեզ»,
(այն ահեղ սաստը, վորով ծովերի տառված
Նեպաունը դիմեց հողմերին. Վերդիլիոսի
«Ծննդական»):*

Quos vult perdere Jupiter dementat prius,

լաւն. (քվոս վաւա ալե՛րդերե Յո՛ւպիմե՛ր
դեմե՛նտաւ սրբ՛ուս) — ում վոք պատե՛լ ե
ուզում Յուպիտերը, նախ նրա խելքն ե առ-
նում. ճնախ հիմարեցուցանե ե ապա կո-
րուտանե՛լ:

Quo - usque tandem, լաւն. (քվոս՝ւքվե տա՛ն-
դեմ) — չմինչե յերբ, վերջապե՛ս (Կիկերո-
նի՝ Կատիլինայի դեմ արտասանած ճառի
առաջին բառերը):

Quo vadis, լաւն. (քվո վա՛դիս) — ո՞ւր ես
դնում, ճհո՞ յերթաս):

R.

Raison d'être, ֆր. (բեզո՛ն դե՛տը) — դոյու-
թյան իրավեմէք, վորեւե յերևույթի իմաստ
կամ պատճառ:

Recto, սկս Follo recto.

Reductio ad absurdum, լաւն. (բեդո՛ւսկիո
ադ արսո՛ւրդում) — արսուրդի վերածում,
անհեթեթության հանդիցնելը (ապացուցու-
թյան յեղանակ, որինակ յերկրաչափության
մեջ):

Rendez - vous, ֆր. (րանդե՛ս-վու) — ժամա-

դրություն, պայմանաւորված տեսակցություն:
Repetitio est mater studiorum, լատ. (բեպե-
տիցիո ետա մա'տեր ստուդիո'րում) —
«կրկնությունը ուսման մայրն է»:

Requiescat in pace, լատ. (բեքվիեսկաս ին
պա'ցե) — «թող հանգչի խաղաղությամբ»:

Reservatio mentalis, լատ. (բեզերվա'ցիո
մենտա'լիս) — մտավոր վերապահում (որի-
նակ յերդման կամ հանդիսավոր խոստման
ժամանակ. այս բանը յեզվիտները թույլատ-
րելի եղին համարում յեկեղեցու թշնամի-
ների վերաբերմամբ):

Res iudicata, լատ. (բես յուդիկա'տա) —
վճռված դործ:

Res mobilis, լատ. (բես մո'բիլիս) — շարժա-
կան դույզ:

Res, non verba, լատ. (բես, նոն վե'րբա) —
դործ, վա'չ թե խոսք. դործեր, վո'չ թե
բաներ:

Res nullus, լատ. (բես, նո'լլի'ոս) — անտեր
դույզ, վոչ մեկինը:

Res nullus cedit primo occupanti, լատ.
(բես նո'լլի'ոս ցե'դիտ պրի'մո օկկուպա'նտ)

տի) — անտեր դուլքը պատկանում է անա-
ջին ակրացողին :

Res publica, լատ. (բես պո'ւբլիկա) — զընդ-
հանուր դործ, հՀանրային դործ, հանրա-
պետութիւն, պետութիւն :

Res publicae, լատ. (բես պո'ւբլիցե) — հՀան-
րային դուլք, հասարակաց դուլք, պետա-
կան դուլք :

Re'sume', ֆր. (րեզյումե') — ամփոփում, հա-
մառոտութիւն :

Revenons à nos moutons, ֆր. (րեվենո'նդ
ա նո մուտո'ն) — զվերադառնանք մեր վրչ-
խարներին, դանք մեր խոսքին :

Rira bien qui rira le dernier, ֆր. (րիրա'
բյեն քի րիրա' լե դերնյե') — զլավ կծիծա-
ղի նա, ով վերջը կծիծաղի. տեսնենք՝ ում
ասածը կլինի :

Roma locuta (est), causa finita (est), լատ.
(Ռո'մա լոկո'ւտա (եսա), կա'ուզա ֆինի-
տա (եսա)) — Հռոմն ասել է, բանը վերջա-
ցած է : Պատը վճռել է — վեճը դադարում է :

Rule, Britannia, անգլ. (րուլ', Բրիտա'-
նիա) — զկառավարի'ր, Բրիտանիա. իշ-

խի՛ր, Բրիտանիա (անգլիական ազգային
յերգի առաջին բառերը) :

S.

Salto mortale, իտ. (սա՛լտո մորտա՛լե) —
«մահացու թռիչք», վտանգավոր ձեռնար-
կություն :

Salus publica—suprema lex, լատ. (սա՛լուս
պո՛ւբլիկա—սուպրեմ՛ա օրէքս) — հասարա-
կության փրկությունը բարձրագույն ո-
րենքն է, հասարակական բարորությունը
ամենաբարձր որենքն է, հասարակական ա-
պահովությունն ամենաբարձր որենքն է :

Salve, լատ. (սա՛լվե) — վողջ յեղիք, վողջ
լեր, վողջույն :

Sancta simplicitas, լատ. (սա՛նկտա սիմպլի-
ցիտաս) — սուրբ անմեղություն :

Sanctum sanctorum, լատ. (սա՛նկտուս սանկ-
տո՛րուս) — սրբություն սրբոյ :

Sans - culottes, ֆր. (սանկյուլոտ) — անվար-
տիկներ (այսպես էլին անվանում ձախ-
կողմյաններին Ֆրանս. մեծ հեղափոխու-
թյան ժամանակ ոջերը) :

Sans façon, ֆր. (սան ֆաշոն) — առանց ձևա-
կանությունների, առանց քաշվելու, ընտա-
ներար:

Sans gêne, ֆր. (սան ժեն) — առանց նեղվելու,
առանց քաշվելու, արձակ, համարձակ:

Sans phrase, ֆր. (սան ֆրազ) — առանց ֆրազ-
ների, առանց ավելորդաբանության:

Sans souci, ֆր. (սան սուսի) — առանց հոգ-
սի, անհոգ:

Sapienti sat, լատ. (սասպիենտի սատ) — շխե-
լոք մարդուն բավական է, հասկացողին՝
հերիք է, խելոք մարդն իսկույն կհասկա-
նա:

Satis superque, լատ. (սատիս սո'ւպերքվե) —
ավելի քան բավական է, բավականից շատ
ավելի յե, չափից ավելի յե:

Sauve qui peut! ֆր. (սով քի սյոն) — Թող ա-
զատվի, ով կարող է:

Savoir - vivre, ֆր. (սավուա'ր-վիվր) — կեն-
ցադադիտություն, ապրել իմանալը, կեն-
ցադադան քաղաքավարություն, կենցաղա-
կան իմաստություն:

Scientia est potentia, լատ. (սցիենտիա էստ

պոսեյնցիա) — դիտութիւնը զորութիւնն է,
դիտութիւնն ույժն է:

Self - government, ամգլ. (սելֆ-գոն'վերնմենտ)
— ինքնավարութիւն:

Sell made man, ամգլ. (սելֆ մեյդ մեն) —
«ինքնաստեղծ մարդ». մարդ, վոր ինքնն է
իր համար ճանապարհ բաց արել:

Semper idem, լատ. (սե'մպեր ի'դեմ) — միշտ
միեւնոյնը:

Se non è vero, è ben trovato, իտ. (սե նոն
է վէրո, է բեն տրովա'տո) — յեթե ճիշտ եւ
չէ, շատ լավ է սարքւած. յեթե ճիշտ եւ
չէ, լավ է հնարւած:

Sensiblement, իտ. (սենսիբլեմենտե) — սրբ-
տաշարժ կերպով:

Sequens, sequentes, կրճատ՝ sq., seq., sqq.,
լատ. (սե'քվենս, սեքվենտես) — հետեյալը,
հետեյալները (աշխատութիւններէ եջերը
մատնանշելիս):

Shocking, ամգլ. (շո'կինգ) — անպարկեշտ բան
է, խայտառակութիւնն է, ամո՛թ:

Slc, լատ. (սիկ) — «այսպէս» (փակադժերի մեջ,
նշումն է, վոր հենց այդպէսն է դրւած
բնադրում կամ վոր այդտեղ սխալ կա):

Sic transit gloria mundi, լատ. (սիկ տրա'ն-
զիա գլո'րիա մո'ւնդի) — այսպես և անցնում
աշխարհի փառքը, զավա'ղ փառացս անցա-
վորե'ք :

Si duo faciunt idem, non est idem, լատ. (սի
դո'ւո ֆա'ցիուեա ի'դեմ, նոն եստ ի'դեմ) —
յերբ յերկու հոգի միեկնութե բանն են ա-
նում, միեկնութեը չի դուրս դալիս. յերբ
յերկուքը նույն բանն են անում, արդյունքը
նույնը չի լինում :

Sic volo, sic jubeo, լատ. (սիկ վո'լո, սիկ
յու'ւբեո) — այսպես եմ ուզում, այսպես եմ
հրամայում :

Silentium, լատ. (սիլեն'ցիում) — լռություն,
լռեցե'ք :

S'il vous plaît, ֆր. (ս'իլ' վու պլե) — յիթե
ձեզ հաճելի յե, խնդրե'մ :

Similia similibus curantur, լատ. (սիմի'լիա
սիմի'լիբուս կուրա'նտուր) — նմանը նմանով
և բուժվում :

Similis simili gaudet, լատ. (սիմի'լիս սիմի-
լի գա'ուդեա) — նմանն ուրախանում և նմա-
նով. հմտ. ճման զնմանն սիրե'ք, նմանը
սիրում և իրեն նմանին :

Sine ira et studio, լատ. (սի'նե ի'րա եւ ստա'սդիո) — առանց զայրութիւնի եւ աչառության, անկիրք, անկողմնակալ:

Sine loco, կրճատ՝ s. l., լատ. (սի'նե լո'կո) — առանց տեղի մատնանշման (գրքի հրատարակության եւ այլն):

Sine loco et anno, լատ. (սի'նե լո'կո եւ ա'նոն) — առանց տեղանշման եւ տարեթվի (գրքի եւ այլն):

Sine qua non, լատ. (սի'նե քվա նոն) — անխուսափելի, առանց վերի չի կարելի [որինակ՝ *conditio sine qua non* (կոնդի'ցիո սինե քվա նոն) — անխուսափելի պայման]:

Sit tibi terra levis, լատ. (սիտ տի'բի տե'րրա լե'վիս) — Թող հողը թեթեւ լինի քեզ վրա, հանգիստ վսակերացդ:

Sit venia verbo, լատ. (սիտ վե'նիա վե'րբո) — Թող ներվի տեւ, թույլ տվեք տեսլի:

Si vis pacem, para bellum, լատ. (սի վիս պա'ցեմ, պա'րա բե'լլում) — յեթե խաղաղություն ես ուզում, պատրաստվիր պատերազմի. յեթե խաղաղություն ես ուզում, պատրաստ յեղիր պատերազմի:

Si vis amari, ama, լատ. (սի վիս ամա'րի, ամա) — յեթե ուզում ես սիրված լինել, սիրի՛ր. յեթե ուզում ես սիրելի լինել, սիրի՛ր :

Sleeping car, անգլ. (սլի'պինգ կար) — ննջարկադոն, քնելու վագոն :

Sol - dísant, ֆր. (սոլա'դիզան) — իբր թե, կարծեսցյալ, այսպես կոչված, ինքնակոչ :

Solre'e, ֆր. (սոլարե') — յերեկույթ :

Spirituoso, իտ. (սպիրիտուո'զո) — յեռանդով, ամլոնով :

Staccato, իտ. (ստակկատո) — ընդհատ, բեկբեկուն :

Standard of life, անգլ. (ստանդարդ սթլայֆ) — կենսամակարդակ :

Status in statu, լատ. (ստա'տուս ին ստա'տու) — պետություն պետության մեջ :

Status quo (ante), լատ. (ստա'տուս ֆվո ա'նտե) — նախկին իրավիճակը. իրերի վիճակը, ինչպես վոր կար. իրավիճակն առանց փոփոխությունների. իրերի արդի վիճակը :

Status quo ante bellum, լատ. (ստա'տուս ֆվո ա'նտե բե'լլում) — նախապատերազմյան վիճակ, մինչպատերազմյան դրություն :

Struggle for life, անգլ. (սարյո՛ղւ Քոր
լա՛յֆ) — դոյութեան կռիւ, կռիւ ապրելու
համար, գոյամարտ:

Sturm und Drang, գերմ. (շտուրմ ունդ
դրանգ) — ճրթիկ ու դրոհ, դրոհ ու բուռն
թափ:

Suaviter in modo, fortiter in re, լատ. (սուա՛ւ-
վեաեք ին մո՛ղո, ֆոր՛տաեաեք ին բե) — ձե-
վերի մեջ վայելուչ, դործերի մեջ հաստա-
տակամ:

Sub conditione, լատ. (սուբ կոնդիցիո՛նե) —
պայմանով:

Sub sole nihil perfectum, լատ. (սուբ սո՛լե
նի՛լհիլ պերֆեկտում) — արեւի տակ վոչ մի
կատարյալ բան չկա:

Sui generis, լատ. (սո՛ւի գե՛ներիս) — յուրա-
տեաակ, յիւ տեաակի, հատուկ:

Summa summarum, լատ. (սո՛ւմմա սում-
մա՛րում) — գումարներէ գումար, հանրա-
գումար, ամբողջը:

Summum bonum, լատ. (սո՛ւմմում բո՛նում)
— բարձրագոյն բարիք, գերագոյն բա-
րիք:

Summum jus, summa injuria, լատ. (սո՛ւմմ-

մում յուս, սս'ւմմա փնյո'ւրփա) — քարձ-
 րադույն իրավունքը — քարձրադույն անի-
 րավությունն է՝. մեծադույն իրավունքը մե-
 ծադույն անիրավությունն է. որենքի ծայ-
 րահեղ ու տառացի կատարումը դեպի ծայ-
 րահեղ անիրավությունն է տանում:

Sus Minervam (docet) լատ. (սուս Մինե'ր-
 վամ դո'ցետ) — Էսոպը (սովորեցնում է)
 Միներվային, հիմարը խրատ է տալիս խե-
 լոքին:

**Sutor ne supra crepidam, տես ne sutor
 supra crepidam.**

Suum cuique, լատ. (սո'ւում կուի'քվե) — ա-
 մեն մեկին իրենը, յուրաքանչյուրին՝ յու-
 րը:

Sweating system, անգլ. (սուե'տինդ սի'ս-
 տեմ) — քրտնաթիստեմ, քրտեցնող սիստեմ:

T.

Table - d'hôte, ֆր. (տաբ'լդետ) — հյուրասե-
 ղան, ընդհանուր ճաշասեղան հյուրանոց-
 ներում:

Tabula rasa, լատ. (տա'բուլա բա'զա) — մա-

քնէր տախտակ, սրբալած տախտակ (Լոկքը,
վոր ժխտում եր բնածին իդեաների գոյու-
թյունը, ասում եր, թե այդպիսի մաքուր
տախտակ և նորածին յերեխայի հոգին) :

Tacitus consensus, լատ. (տա'ցիտուս կոն-
սեն'զուս) — լռելոյսն համաձայնություն,
լուռ համաձայնություն :

Taedum vitae, լատ. (տե'դէումս վի'տե) —
զգվանք դեպի կյանքը, զգվանք կյանքից :

Tant mieux (tant pis), ֆր. [տան մէյո' (տան
սի)] — ալիկի լավ (ալիկի վատ) :

Tel quel, ֆր. (տել' զել') — այնպես, ինչպես
կա :

Templ passati, իտ. (տե'մպլի պասսա'տի) —
անցած ժամանակներ, անցյալ :

Tempora mutantur et nos mutamur in illis,
լատ. (տե'մպորա մո'ւտանտո'ւր ետ նո'ս
մուտամ'ուր ին ի'լլիս) — ժամանակները
փոխվում են, և մենք ել փոխվում ենք
նրանց հետ :

Teneramente, իտ. (տեներամենտե) — քնքշո-
րեն, մեղմիկ :

Terminus a quo, լատ. (տե'րմինուս ա զվո)

—սկզբնաժամկետ, վորից պետք է հաշվել այն ժամկետը, վորից հաշվելու յե:

Terminus ad quem, լատ. (տե՛րմինուս ադ քվեմ)—վերջնաժամկետ. այն ժամկետը, մինչև վորը պետք է կամ կարելի յե հաշվել:

Terra incognita, լատ. (տե՛րրա ինկո՛գնիտա)—անծանոթ յերկիր, անհայտ բնակավայր:

Tertium non datur, լատ. (տե՛րցիում Նոն դա՛տուր)—«յերրորդը չի տրված», միջինը չկա յերկու հակադրությունների միջև:

Tertius gaudens, լատ. (տե՛րցիուս դա՛ուդենս)—«յերրորդ ուրախացողը» (յերրորդ անձը, վոր ոգուտ է քաղում յերկու հակառակորդների վեճից կամ կռիվից):

Testimonium paupertatis, լատ. (տեստիմո՛նիում պաուպերտա՛տիս)—«աղքատության վկայական». (մեկի խաղամտության սրտահայտություն կամ ապացույց):

Tête-à-tête, ֆր. (տես-ա-տես)—«գլուխ գլխի», յերես առ յերես, դեմ առ դեմ խոսակցություն կամ տեսակցություն յերկու անձի միջև:

That is the question, ամգլ. (դՊետ իս դՊե
քվեսթյոն)—հայս ե հարցըն (Համլետի մե-
նախոսությունից) :

The right man in the right place, ամգլ.
(դՊե բայտ մեն ին դՊե բայտ պլեյս)—հա-
մապատասխան մարդն համապատասխան տե-
ղում :

Fiers - o'tat, Փր. (այերդետա')—յերրորդ դա-
սը (վոր հակադրվում եր աղնվականու-
թյանն ու հոգևորականությանը նախահե-
ղափոխական Ֆրանսիայում) :

Time is money, ամգլ. (տայմ իս մոնի)—
ժամանակը փող ե, ժամանակը վոսկի յե :

Timeo Danaos et dona ferentes, լատ. (տի-
մեո' Դանաո'ս ետ դո'նա ֆերե'նտես)—
Վախենում եմ դանայցիներից (հույնե-
րից), յերբ նրանք մինչև անգամ նվերներ
են բերում (Վերգիլիոսի Վենեյականից) :
պետք ե կասկածել ամեն բանի վրա, վոր
թշնամուց ե դալիս :

To be or not to be, ամգլ. (տու բի որ նոտ
տու բի)—չինեւ, թե չինեւ (Համլետի մե-
նախոսությունից) :

Tout de force, Փր. (տուր դե ֆորս)—ուժի

արտաւայտում, գորութեան արտաւայտում-
թյուն, սխաղործութիւն:

Tourne'e, ֆր. (տուրնէ') — շրջապատւյա,
պտույտ, տուրնէ:

Trade mark, անգլ. (տրեյդ մարկ)—գործա-
րանային նշան, գործարանանիշ:

Tres faciunt collegium, լատ. (տրես ֆա'ցի-
ուստ կոլլե'գիում)—յերեքը կոլլեգիա յնն
կազմում, յերեք հոգին կազմում են կոլ-
լեգիա:

Traduttore - traditore, իտ. (տրադուտտորէ,
տրադիտորէ) — թարգմանիչ - մատնիչ
(թարգմանութիւնն հաճախ աղավաղում է
բնադիրը):

Tu l'as voulu, George Dandin, ֆր. (տյու
լ'ա վուլյո'ւ, Ժորժ Դանդեն)—դու կամե-
ցար այդ, Ժորժ Դանդեն:

Tu quoque! լատ. (տու քվո'քվե)—«դու և՛»
(Հուլիոս Կեսարի խոսքերը իր շատ սիրելի
Բրուտոսին, յերբ տեսաւ նրան իրեն ապա-
նողներէ մեջ):

Tutti quanti, իտ. (տո'ւտտի քվա'նտի)—բո-
լորն, ինչ վոր կան. և այլն և այլն:

U.

Ubi bene, ibi patria, լատ. (ո՛ւրի բե՛նե, ի՛րի պա՛տրիա)—Վորտեղ լավ է, այնտեղ ել հայրենիք է. վորտեղ լավ, այնտեղ հայրենիք:

Ultima ratio, լատ. (ո՛ւլտիմա բա՛ցիո)—վերջին փաստարկում, վճռական պատճառաբանություն:

Ultima thule, լատ. (ո՛ւլտիմա թո՛ւլե)—ծայրակա սահման, վերջին խոռոչ:

Ultra, լատ. (ո՛ւլտրա)—անդր, դերիվերո, չափազանց. այլև ծայրահեղ ու յայտնների մականունը Ֆրանսիայում ռուսավարացիայի դարաչրջանում:

Uncle Sam, անգլ. (ոնկլ՛ Սեմ)—գրեթե Սեմ, հյուսիսային ամերիկացիների ծաղրանունը [կրճատված է՝ U. S. (Յունա՛յտեղ ոտեյտըս)—Միացյալ Նահանգներ անունից]:

University extension, անգլ. (յունիվե՛րսիտի եքստենզիոն)—գոլորտական համալսարաններ (յերեկոյան դասընթացներ և հեռակա ուսուցում Անգլիայում):

Uno animo, լատ. (ո՛ւնո ա՛նիմո) — միախորհուրդ :

Uno voce, լատ. (ո՛ւնո վո՛ցե) — միաճայն :

Unum et idem, լատ. (ո՛ւնում ետ ի՛դեմ) — մի և նույնը :

Urbi et orbi, լատ. (ո՛ւրբի ետ ո՛րբի) — զաշխարհին (Հռոմին) և աշխարհին, ամբողջ աշխարհին, ամեն տեղ, աշխարհով մեկ :

Uti possidetis, լատ. (ո՛ւտի պոսսիդե՛տիս) — զինչպես դուք տիրում եք (դիվանագիտական ֆորմուլա, վորով ճանաչվում են վորևէ յերկրամաս դրավորդի իրավունքները) :

Utile dulci, լատ. (ո՛ւտիլե դո՛ւլցի) — զհաճեցին ոգտակարի հետք (բանաստեղծ Հորացիոսի արտահայտությունը) :

V.

Va banque, ֆր. (վա բանկ) — վա-բանկ :

Vade mecum, լատ. (վա՛դե մե՛կում) — զարի՛ինձ հետք, անփոփոխ ուղեկից, անբաժան ընկեր, համառոտ տեղեկատու, վադեմեկում :

Vae soli! լատ. (վե սո՛լի) — վա՛յ առանձին

մարդուն, վա՛յ մենակին, վա՛յ մեկուսած-
ցած մարդուն:

Vae victis! լատ. (վե վի՛կախ) — վա՛յ պարտ-
վածներին, վա՛յ հաղթվածներին:

Vale, լատ. (վա՛լե) — վողջ յեղիք, մնաս բարև:

Vanitas vanitatum et omnia vanitas, լատ.
(վա՛նիտաս վանիտա՛տում եր ա՛մնիա վա՛-
նիտաս) — քուսանությունն ունանությանց և
ամենայն ինչ ընդունայն է՝ (Ժողովող Քլ.
Ա. 2):

Veder Napoli e poi morire, իտ. (վե՛դեր
Նա՛պոլի ե պոի մորի՛րե) — Նեապոլը տես-
նել և ապա մեռնել:

Veni, vidi, vici, լատ. (վե՛նի, վի՛դի, վի՛-
ցի) — գեկա, տեսա, հաղթեցի՝ (Հուլիոս
կեսարի զեկուցումը հռոմեյական սենատին՝
Պոնտոսի թագավոր Փառնակին հաղթելու
մասին):

Verba volant, scripta manent, լատ. (վե՛ր-
բա վո՛լանտ, սկրի՛պտա մա՛նենտ) — խոսքե-
րը թռչում են, գրվածը մնում է:

Verbi causa (gratia), լատ. (վե՛րբի կա՛ուզա
(գրա՛ցիա)) — բառի սիրուն, խոսքի համար:

Verso, տիս Follo verso.

Veto, լատ. (վե'տո) — արգելում եմ, արգելք, վետո:

Via, լատ. (վի'ա) — ճանապարհով (նամակ-
ներէ և ուղեբեռներէ վրա՝ ուղղութեամբ
յուր յայտարար համար. որինմէ՝ via Մոսկ-
վա, via Բեռլին և այլն, Մոսկվայի վրա-
յով, Բեռլինի վրայով):

Via media, լատ. (վի'ա մե'դիա) — միջին ճա-
նապարհ:

Vice versa, լատ. (վի'ցե վե'րսա) — ընդհակա-
ռակը, հակադրադրեն, հակադրաբար:

Vincit omnia veritas, լատ. (վի'նցիտ ոմ'նիա
վե'րիտաս) — ճշմարտութեամբ հաղթում է
ամեն բանի:

Vinum lac senum, լատ. (վի'նուս լակ սե-
նուս) — գինին ծերերի կաթն է, գինին ծե-
րերի դաջազանն է:

Viribus unitis, լատ. (վի'րիբուս ունի'տիս) —
միացյալ ուժերով:

Virtute et exemplo, լատ. (վի'րտուտե ետ
եքզե'մպլո) — առաքինութեամբ ու սրինա-
կով:

Vis - à - vis, ֆր. (վիզավի') — դիմացը, հան-
դեպ, դեմուդեմ, դիմացի մարդը:

Vls major, լատ. (վիս մա'յոր) — անդամադրե-
լի ույթ, անհաղթահարելի ույթ:

Vita brevis, ars longa est, լատ. (վի'տա
բրե'վիս, արս լո'նգա ետա) — տես արս լո-
նգա, vita brevis est.

Vivat, floreat, crescat! լատ. (վի'վաւո, ֆլո'ր-
բեաւո, կրե'սկաւո) — կեցցե՛ք, ծաղկե՛ք, աճե՛ք:

Vivat sequens, լատ. (վի'վաւո սե'քվենս) —
կեցցե՛ք հաջորդը, կեցցե՛ք հետեւյալը:

Vivere est militare, լատ. (վի'վերե ետա մի-
լիտա'րե) — կյանքը կռիւլ է, ապրել՝ կնշա-
նակել կռիւլ:

Vogue la galére, ֆր. (վոգ լա դալե'ր) — շըն-
դա՛, իմ նավը. փնջ ուղղում ե՛ք թող լինի:

Vollà tout, ֆր. (վոլալա' տու) — ահա բոլո-
րը, ահա այս է բոլորը, այս է բոլորը:

Vol d'oiseau, ֆր. (վոլ' դ'ուազո') — թռչնա-
ռլաց բարձունք. տես à vol d'oiseau.

Volens nolens, լատ. (վո'լենս նո'լենս) — կա-
մա թե ակամա, ուզես՝ չուզես:

Vox populi, vox dei, լատ. (վոքս պո'պուլի,
վոքս դե'ի) — ժողովրդի ձայնը աստու-
ծայնն է, զձայն բազմաց, ձայն աստուծոյ:

Vulgo, լատ. (վո'ւլ'գո)—*դռնհոգիքն, հասարակ լեզվով, ընդհանրապես, սովորաբար* :

W

Weltpolitik, գերմ. (վել'լաշփեքց)—*համաշխարհային քաղաքականութիւն* :

Weltschmerz, գերմ. (վել'լաշփեքց)—*համաշխարհային թախիծ* :

Z.

Zoon politikon, հուս. (զոո'ն պոլիտիկո'ն)—*«քաղաքական կենդանի», (հասարակական կենդանի. Արիստոտելի վերակումը մարդու մասին)* :

Zwielkindersystem, գերմ. (ցվալկին'դերսիստեմ)—*«յերկզգավակ սիստեմ» (յերկուսից ավելի յերեխա չունենալը)* :

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0034475

ԳԻՆԸ 1 ռ. 25 ԿՈՊ.

A 1
818

Գրքեր

1935. 184

Կարմինյի սլովար
иностранных выражений
Гиз ССР Армении. Эривань 1935 г.